



ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
ΚΕΜΠ. ΑΘ.
4419



ΕΛΤΑ
Hellenic Post

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1943 ΚΕΜΠ. ΑΘ

τα Χαιρετήματα σαρακατσάνικα

Τσοπάνη μου την υάπα σου, το Μάρτη φύλαγέ την!



9ο Έτος - ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 41
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ "ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ", Ζήνωνος 30 - 3ος Όροφος, 104 37, ΑΘΗΝΑ, τηλ.: 210 5240777, φαξ: 210 5240109

"Η ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑ, ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ"

Το Φωτογραφικό Λεύκωμα - Ανθολόγιο κειμένων με τίτλο «Η Σαρακατσάνα εικόνα και Λόγος» που εξέδωσε η Αδελφότητα των εν Αθήναις Σαρακατσαναιών Ηπείρου συμπλήρωσε ένα χρόνο από την έκδοσή του και έκανε ήδη τέσσερις παρουσιάσεις (Γάννηνα, Αθήνα, Λάρισα και Λαμία). Με την ολοκλήρωση ουσιαστικά των παρουσιάσεων και με την ευκαιρία της γιορτής της γυναίκας (8 Μαρτίου) δημοσιεύουμε στο φύλλο αυτό την παρουσίαση της Μαρίνας Βρέλλη-Ζάχου την οποία ευχαριστούμε και πάλι για τη συμβολή της στην παρουσίαση του έργου.



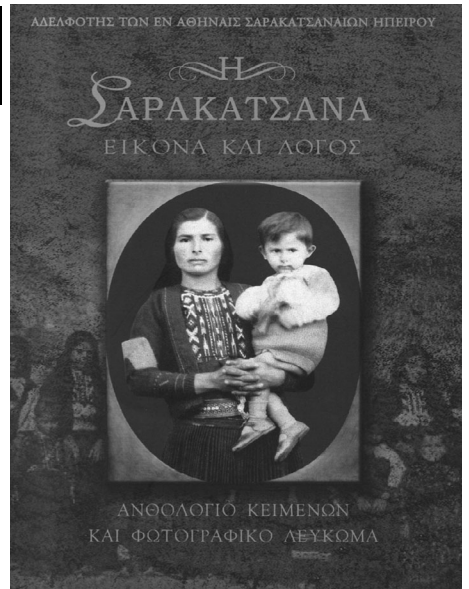
της Μαρίνας Βρέλλη-Ζάχου
Αναπλ. Καθηγήτριας
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Τομέας Λαογραφίας

Χρήστο Καρβούνη, 1991, Θεόδωρο Γιαννακό, 1995, Θεόδωρο Γόγολο, 2004, και Παναγιώτα Μπάτζιου, 2006, από τους συγγραφείς Γιάννη Μποτό, 1982, και Μαρία Τζιβελέκη-Πολυμεροπούλου, 1999, και από τον τ. Αντιπρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων Νίκο Κατσαρό, 2007.

Παρατίθεται επίσης ένα μικρό απόσπασμα από το γνωστό έργο του Κώστα Κρυστάλλη, «Ο γάμος της στάνης».

Η διάρθρωση του βιβλίου

Μετά τα Προλογικά κείμενα της Γενικής Γραμματέως Ισότητας κ. Ευγενίας Τσουμάνη-Σπέντζα, και του κ. Μιχάλη Γ. Μερακλή, ακολουθούν η Εισαγωγή της Αικατ. Πολυμέρου-Καμηλάκη και οι Ενότητες: «Η θέση της γυναίκας στους Σαρακατσάνους», «Ασχολίες της Σαρακατσάνας», «Ενδυμασία», «Βιωματικά κείμενα», και «Η Σαρακατσάνα στο δημοτικό τραγούδι», στις οποίες εντάσσονται δημοσιεύματα, που, μολοντί συνδέονται μεταξύ τους με το συγκεκριμένο κάθε φορά θέμα αναφοράς, στο οποίο εστιάζουν, εντούτοις έχουν συνταχθεί σε διαφορετικές χρονικές στιγμές (ορισμένα, όταν η νομαδική ζωή των Σαρακατσάνων ήταν ακμαία κι άλλα, όταν η νομαδική ζωή εξελίχθηκε και μετασχηματίστηκε, στη δεύτερη, τρίτη και τέταρτη μεταπολεμική νομαδική γενιά), κάτι που, αμέσως, επισημαίνεται από τον Μιχάλη Γ. Μερακλή στον Πρόλογό του, προετοιμάζει και πρέπει να ληφθεί υπόψη εξαρχής από τον αναγνώστη, ώστε να αξιολογήσει και την παρουσία της Σαρακατσάνας, τοποθετώντας την σωστά όχι τόσο στο χώρο όσο -εν προκειμένω- στο χρόνο και στο αντικειμενικό κάθε φορά πλαίσιο και τα όρια της ζωής της, αλλά και να αξιολογήσει ακόμη το περιεχόμενο της προσέγγισης, της οπτικής και των ευρημάτων των παρατηρητών, των μελετητών της Σαρακατσάνας κατά εποχές.



Η Σαρακατσάνικη κοινωνία

Η Σαρακατσάνικη κοινωνία, νομαδική, ποιμενική, «*αεί μετακινούμενη και ασύλληπτη*» -κατά τον Γεώργιο Μέγα-, «*από χρόνια αμνημόνευτα*», -όλη η ζωή τους ένα ταξίδι σε βουνοπλαγιές και πεδιάδες, στον κορμό της Ελλάδας, τα νότια Βαλκάνια, ως πέρα στα Δαρδανέλια, την Πέργαμο και τη Μ. Ασία-, «*δύσκολα εξωτερικεύει*» και «*δύσκολα επεδείκνυε*» τον ιδιότυπο πολιτισμό της, ενώ έμπαινε αργόσυρτα σε διαδικασίες ανάπτυξης σχέσεων, επαφών κι αλληλεπιδράσεων με την περιβάλλουσα κοινωνία.

Οικογένειες πολυμελείς, αναπτυγμένες σε μεγάλες γραμμές συγγένειας, άνθρωποι σεμνοί και λιγομίλητοι, με ζωτικό χώρο τους τα κονάκια των τσελιγκάτων τους, με τις βεργόπλεκτες καλύβες, τις στάνες, τα μαντριά το χειμώνα, τους φράχτες τα καλοκαίρια για τα ποίμνια, και χωρίς άλλους κοινούς τόπους συγκέντρωσης - ούτε πλατείες ούτε βρύσες ούτε πηγάδια -, ανασταίνονταν με κατσαμάκι και κουρκούτι, τριψάνα και παπέρα, κουσμάρι με τυρί, λαχανόπιτες, στριφτόπιτες και γαλατόπιτες, άγρια χόρτα και λιγοστό κρέας (τα Χριστούγεννα, το Πάσχα, του Αι Γιώργη κι Αι Δημήτρη -τα ζώα τους δεν τα θυσίαζαν). Έπιναν γάλα, ξινόγαλο, νερό, αφεψήματα και καφέ, κρασί και τσίπουρο.

συνέχεια στην 8η σελίδα

Κυρίες και Κύριοι,
Παρουσιάζουμε απόψε, εδώ, (στη φιλόξενη αίθουσα του Μεγάρου της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, [18.3.09], στο φιλόξενο Χατζηγιάννειο Πνευματικό Κέντρο της Λάρισας [16.5.09]) τη νέα έκδοση της δραστικής Αδελφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναιών Ηπείρου (με τη χορηγία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών), το βιβλίο «Η Σαρακατσάνα. Λόγος και Εικόνα», καλαίσθητο, λιτό κι απέριττο, όπως λιτή κι απέριτη υπήρξε και η ζωή της Σαρακατσάνας.

Ο δεύτερος υπότιτλος του βιβλίου "Ανθολόγιο Κειμένων και Φωτογραφικό Λεύκωμα" -ως επεξηγήση του πρώτου- μάς προδιαθέτει για το περιεχόμενό του.

Πρόκειται για ένα έργο, με επιλεγμένα, από τον Βασίλη Σαλμά και τον Δημήτρη Τάγκα, κείμενα γνωστών μελετητών της σαρακατσάνικης ζωής και κοινωνίας, τα οποία πλαισιώνονται, με «εύγλωττο για τον ευαίσθητο παρατηρητή» φωτογραφικό υλικό, φιλόπονα συγκεκριμένο από τον Παύλο Κατρή και τον Δημήτρη Κάτσο. Ένα βιβλίο που έρχεται να μας θυμίσει το ιδιαίτερο ιστορικό, λαογραφικό, ανθρωπολογικό, κοινωνιολογικό ενδιαφέρον, στη διάρκεια του 20ού αιώνα και την αυγή του 21ου, για τη Σαρακατσάνα γυναίκα, με σκοπό να γίνει γνωστή σε ένα ευρύτερο αναγνώ-

στικό κοινό πέραν της επιστημονικής ακαδημαϊκής κοινότητας.

Ο «*Λόγος*», τα κείμενα δηλαδή, άλλοτε εκτενή κι άλλοτε σύντομα, είναι γραμμένα από πανεπιστημιακούς καθηγητές, Έλληνες (τον Μιχάλη Γ. Μερακλή, Ομότιμο Καθηγητή της Λαογραφίας, που προλογίζει την έκδοση, τη Θεοπούλα Ανθογαλίδου, Καθηγήτρια Παιδαγωγικών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 1987, τον Γεώργιο Καββαδία, Καθηγητή Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών, 1991, τον Διονύση Μαυρόγιαννη, Καθηγητή Κοινωνιολογίας και πρώην Πρύτανη του Δημοκριτείου Παν/μίου Θράκης, 1998-1999, τον Γεώργιο Καψάλη, Καθηγητή Ελληνικής Φιλολογίας στο ΠΤΔΕ του Παν/μίου Ιωαννίνων, 2008), και ξένους (τον Carsten Hoeg, Καθηγητή της Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης, 1925-1926, και τον John Kampell, Καθηγητή του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, 1964), ακόμη από την Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη, Δ/ν-τρια του Κέντρου Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, που έγραψε επίσης και το Εισαγωγικό κείμενο, από τις ακαταπόνητες λαογράφους Αγγελική Χατζημικήλη, 1957, και Ελένη Φιλίππιδη, 1994, από τους εκπαιδευτικούς Θωμά Καλοδήμο, 1984, Χρήστο Τσουμάνη, 1990, Μαρία Γιαννακού, 1991,

Πολιτική προτεραιότητα η Ισότητα των Φύλων

Η Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας συμπυκνώνει μνήμες κατακτήσεων αληθών και συνεχιζόμενες προσδοκίες για την ισότητα δικαιωμάτων και ευκαιριών, για την αξιοπρέπεια, την ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο. Ποιό δε περισσότερο αποτελεί ευκαιρία να τονισθεί για μία ακόμη φορά η υψηλή προτεραιότητα της ισότητας στην πολιτική ατζέντα με δεδομένο ότι διακρίσεις και ανισότητες μεταξύ γυναικών και ανδρών εξακολουθούν να υφίστανται στην πράξη σε κρίσιμα πεδία της κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

Η διεθνής οικονομική ύφεση αποτελεί μία νέα απειλή, ιδίως για ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού. Οι γυναίκες οι οποίες αποτελούν το 70% των φτωχών παγκοσμίως διατρέχουν μεγαλύτερο κίν-

Της Ευγενίας Τσουμάνη-Σπέντζα,
Βουλευτή Επικρατείας, Νέα Δημοκρατία

δυνο φτώχειας από τους άνδρες. Αυτό ισχύει πολύ περισσότερο για τις ευπαθείς ομάδες γυναικών οι οποίες υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις, όχι μόνο λόγω φύλου αλλά και κοινωνικών, πολιτισμικών και οικονομικών δεδομένων. Το φετινό Ευρωπαϊκό Έτος κατά της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για το σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών για την ισότητα των φύλων ως λύση για την βιώσιμη ανάπτυξη και την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Την δυνατότητα ισχυρών κοινωνικών παρεμβάσεων ενισχύει η προώθηση της ίσης συμμετοχής των γυναικών και των

ανδρών σε κέντρα λήψης αποφάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η ενίσχυση και στήριξη της γυναικείας εκπροσώπησης στη δημόσια ζωή είναι αναγκαία, έτσι ώστε να ενεργοποιηθεί αυτό το πολύτιμο δυναμικό που αρθρώνει λόγο με κοινωνική δυναμική, επιδεικνύει αυξημένη ευαισθησία σε κοινωνικά ζητήματα και αφουγκράζεται εναργέστερα ανάγκες της κοινωνίας.

Εκτιμώντας τον ξεχωριστό συμβολισμό της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας, καθούμαστε να διεκδικήσουμε και να προωθήσουμε την ενσωμάτωση των πολιτικών ισότητας στο σχεδιασμό και την εφαρμογή όλων των πολιτικών προγραμμάτων ως βασική προϋπόθεση για την ευημερία, την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή της χώρας μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Η Σαρακατσάνα εικόνα και Λόγος»	1,8,9,11
Κοινωνικά	2
Θυμάμαι του Κώστα Γ. Πάσχου	3
Όπως μου μοιόγαγε ο Μπάρμπα Μήτρος Τάγκας τη δεκαετία του 1950 του Χρήστου Τσουμάνη 3	
Θύμησης παλιές από το μπάρμπα-Παντελή του Γιώργου Κ. Καπρινιώτη.....	4
Εκδηλώσεις Συλλόγων	4
Βιβλιοκριτική: Όσα μου είπαν τα Σαρακατσάνικα τραγούδια του Γιώργου Καπρινιώτη.....	5
Γεν/γικό Δέντρο Φερεντιναίων των Παύλου Κατρή και Ναπολέοντα Βαγγελή	6
Η πρώτη αποκατάσταση των Φερεντιναίων	
Επιμέλεια: Παύλος Κατρή, Δημήτρης Τάγκας 7	
Ο Ρατσισμός των Ζαγορισίων προς τους Σαρακατσάνους στο Σκαμνέλι του Παναγιώτη Μπαλατσού	10
Παρουσίαση βιβλίου «Η Σαρακατσάνα, Εικόνα και Λόγος»	11
Εύθυμες Ιστορίες του Ναπολέοντα Βαγγελή.....	11
Τ' άηλογο, τ' άηλογο...., του Θ.Ι. Γόγολου	12

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γεννήσεις

- Ο Γιάννης Μυριούνης και η σύζυγός του Αγάθη Δροσούλα απέκτησαν αγόρι στις 8/11/2009.
- Η Ευφροσύνη Μώκου της Αθανασίου και ο σύζυγός της Ιωάννης Τάγκας του Θωμά, από την Πέρδικα απέκτησαν κορίτσι στις 13/11/2009.
- Η Σοφία Γόγοθου του Χριστοδούλου και ο σύζυγός της Απόστολος Ντάγκας του Λάμπρου, απέκτησαν κορίτσι στις 08/1/2010.
- Η Γιαννούλα Κάλλη του Ελευθέριου και ο Νικόλαος Γιώτης από τη Στεφάνη απέκτησαν αγόρι στις 2/11/09.
- Η Κωνσταντίνα Κάκου του Ζήση και ο Αναστάσιος Μπέλλος, απέκτησαν αγόρι στις 3/11/09.
- Η Παναγιώτα Καραγιάννη του Παύλου (Δήμος Παραμυθιάς) κι ο Ιωάννης Γιαννάκης απέκτησαν κορίτσι στις 6/11/09.
- Η Ελένη Καραγιάννη του Παναγιώτη και ο Ιωάννης Σιαμούτας απέκτησαν κορίτσι στις 9/10/09.
- Η Έφη Νικ. Φερεντίνου και ο σύζυγός της Νίκος, απέκτησαν αγόρι στις 18/12/09 στα Γιάννενα.
- Η Αγλαΐα Πανταζή και ο Ιωάννης Χασακής του Γεωργίου, κάτοικοι Σμέρτου Σαγιάδας απέκτησαν αγόρι στις 17/11/09.
- Η Δροσούλα Μυριούνη του Ιωάννη από το Δελβινάκι και ο Χαράλαμπος Μήτσος, απέκτησαν αγόρι στις 18/11/09.
- Η Μαρία Ράπη του Κων/νου και ο Αλέξανδρος Καπρινιώτης, κάτοικοι Μαζαρακιάς Θεο/τίας, απέκτησαν αγόρι στις 10/11/09.
- Η Αναστασία Γ. Ρούσχου και

- ο Δημήτριος Τζουμερκιώτης, κάτοικοι Δρυμού Αιτωλοακαρνανίας, απέκτησαν αγόρι στις 10/11/09
- Η Ειρήνη Ανδώνη και ο Γεώργιος Κεραμάρης, κάτοικοι Αρχαγγελίου Πρέβεζας, απέκτησαν κορίτσι στις 14/11/09.
- Η Σταματία Δήμου και ο Νικόλαος Ζήγος του Δημητρίου, κάτοικοι Νέας Σελεύκειας, απέκτησαν αγόρι στις 18/11/09.
- Η Αικατερίνη Ανδρέου και ο Αχιλλέας Βαγγελής του Ελευθερίου, κάτοικοι Ηγουμενίτσας, απέκτησαν κορίτσι στις 30/11/09.
- Ο Γιώργος Σωτηρ. Μυριούνης και η Μαρίνα Δρόσου απέκτησαν κορίτσι στις 14/01/10.
- Η Άννα - Μαρία Βαγγελή του Σωτηρίου, σύζ. Απόστ. Παπαγεωργίου, γέννησε κορίτσι στις 2/2/2010.
- Η Παναγιώτα Ντέτσικα του Ανδρέα, συζ. Βασιλείου Τσουμάνη, κάτοικος Ελεούσας γέννησε κορίτσι στις 21/1/2010.
- Η Ρεβέκκα Κοσιώρη, συζ. Αλεξάνδρου Φερεντίνου του Γεωργίου, κάτοικος Λαδοχωρίου Ηγουμενίτσας, γέννησε στις 18/01/2010 αγόρι.
- Η Σωτηρία Λουτσαρή του Μιητιάδη, και ο Λάμπρος Γκούντας, από Ελεούσα, απέκτησαν κορίτσι στις 26/01/2010.
- Η Αναστασία Φερεντίνου του Αριστείδη και ο Θωμάς Μπίκας, κάτοικοι Νεράιδας Θεσπρωτίας απέκτησαν αγόρι στις 4/2/2010.
- Η Αικατερίνη Κούτα του Νικόλαου και της Αγγελικής Κονάκη κάτοικος Λαυρίου γέννησε αγόρι στις 11/1/2010.
- Ο Καττής Γεώργιος από τη Νέα Κερασούντα, του Σπύρου και η σύζυγός του Νίνα απέκτησαν αγόρι στις 8/12/2009.

Να τους ζήσουν!!

Γάμοι

- Ο Δημήτρης Βαγγελής του Θωμά και η Πέτρα Γκεογκίεβα του Αλέξη παντρεύτηκαν στα Σύβοτα στις 14/11/2009.
- Ο Παντελής Κουμπής παντρεύτηκε τη Χαρίκλεια Σφήκα στο τέληος Ιανουαρίου 2010.
- Ο Περικλής Μακρής του Γεωργίου από το Κουκούλι και η Σπυριδούλα (Ρούλα) Παπαθεοδώρου από Άγναντα, παντρεύτηκαν στις 13/2/2010.
- Η Άννα Ζήγου του Ιωάννη (Καρυές Ζαγορίου) παντρεύτηκε τον Παναγιώτη Τράντζα από Κρυόβρυση στις 9/01/2010.

Να ζήσουν!!

Πένθη

- Ο Μάστορας Ελευθέριος του Νικόλαου και της Ελευθερίας γεννημένος το έτος 1921 στη Χρυσοβίτσα, απεβίωσε στις 30/12/2009 στη Φιλιππιάδα.
- Απεβίωσε η Αγλαΐα, σύζ. Θεόδωρου Παπιγκιώτη, το γένος Γατσέλου από το Καρτέρι, 83 ετών, στις 15/12/2009.
- Απεβίωσε ο Νεοπτόλεμος Βαγγελής του Γεωργίου, 76 ετών, από τα Σύβοτα στις 29/12/2009.
- Απεβίωσε η Αθηνά, σύζ. Αχιλλέα Μυριούνη, το γένος Ντέτσικα.
- Πέθανε ο Λεωνίδας Γεωργίου Φερεντίνος, ετών 51, από το Τσεπέλοβο, στις 14/01/2010 στην Περίβλεπτο.
- Απεβίωσε ο Κλέαρχος Ντέτσικας 85 ετών στα Γιάννενα και ετάφη στην Κρυόβρυση.
- Απεβίωσε ο Ντίνος Ντέτσικας 92 ετών στα Γιάννενα και ετάφη στην Κρυόβρυση.
- Απεβίωσε η Αλεξάνδρα Θεοχάρη, ετών 74, από το Μεσοβούνι στις 19/01/2010 στην Ανατολή.

- Απεβίωσε στο Λούρο στις 30/12/2009, ο Χρίστος Αντώνιος, σύζυγος της Διαμάντως Βασιήν Τάγκα, 54 ετών.
- Απεβίωσε ο Παντελής Αθανασούδης, στις 18/01/10 στη Μαζαρακιά σε ηλικία 99 ετών.
- Απεβίωσε η Ελένη Παπαρούνα συζ. Γεωργίου, στις 17/01/10 ετών 90 στο Καρτέρι.
- Απεβίωσε ο Αθανάσιος Κων. Κεραμάρης ετών 81 στην Καμαρίνα, στις 03/02/10.
- Απεβίωσε η Ευαγγελία χα Δημητρίου Καψάλη 94 ετών από το Βασιλικό Θεσπρωτίας στις 18/02/2010.
- Πέθανε η Σοφία Μυριούνη χα Γρηγορίου το γένος Βαγγελή στις 22/02/10 στον Αρχάγγελο Πρέβεζας.
- Πέθανε στις 9/01/2010 ο Τιμοθέων Δημ. Φερεντίνος 68 ετών από τους Ασπραγγέλους, ο οποίος ζούσε στη Θεσσαλονίκη.
- Απεβίωσε η Τάγκα Βασιλική ετών 83 στις 24 Φεβρουαρίου 2010 στο Μεσοβούνι Ηγουμενίτσας

Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς

Έχω να λάβω γράμμα σου...

Φιλιππιάδα 15/12/09

Αγαπητοί μου φίλοι, συναφιλήδες Σαρακατσαναίοι, μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, της Αδεσφότητας Σαρακατσαναίων Ηπείρου, που ζείτε κα δημιουργείτε στην Αθήνα, σας χαιρετώ. Εύχομαι Χρόνια Πολλά και Δημιουργικά σε όλους σας για το καλό του "Σαρακατσανισμού" ας μου επιτραπεί ο νεολογισμός.

Σας παρακολουθώ και σας συχαί-

ρω για το έργο σας, που σε μια εποχή άνυδρη στα πολιτιστικά και άκρως ατομικιστική, παλεύετε για την ανάδειξη των αξιών του Σαρακατσάνικου ήθους και την επιμονή σας στο να μιλήσετε τους νεότερους, στις ανθρωπιστικές αξίες που υπηρέτησαν με το παράδειγμά τους, οι πρόγονοί σας, Σαρακατσαναίοι νομάδες.

Σας στέλνω το καινούργιο μου βιβλίο με τίτλο «Η άνοδος των νομάδων των Πραμάντων στις βουνο-

κορφές της Πίνδου» για τη βιβλιοθήκη σας.

Εν όψει των εορτών, εύχομαι σε όλους σας Χρόνια Πολλά και Καλή Χρονιά.

Με τζιομπάνικους χαιρετισμούς
 Νίκος Καρατζένης

Απ.: Ευχαριστούμε το Νίκο Καρατζένη για την αποστολή του βιβλίου του. Η βιβλιοπαρουσίασή του θα δημοσιευτεί σε προσεχές φύλλο.

Ιωάννινα

Ονομάζομαι Χρήστος Κ. Τσουμάνης, κατάγομαι από το Μιχαλίτσι Ιωαννίνων και διαμένω στα Γιάννενα. Είμαι συνταξιούχος δάσκαλος. Υπηρέτησα για πέντε χρόνια στο νομό Θεσπρωτίας ως Σχολικός Σύμβουλος, μαζί με το συνάδελφο Ευρυπίδη Μακρή. Παίρνω και μελετώ τα "Χαιρετήματα", από το πρώτο έτος κυκλοφορίας τους. Σας συχαίρω για την ποιότητα του εντύπου, και τη συμβολή σας στη διατήρηση και ανάδειξη της Σαρακατσάνικης παράδοσης. Δραστηριοποιούμαι και εγώ στην Αδεσφότητα του χωριού μου ανελλιπώς από το 1984 (τόρα είμαι πρόεδρος της) και έχουμε αναπτύξει πλούσια δραστηριότητα: Έκδοση Περιοδικού, Χορευτικά, Βιβλιοθήκη, Μουσείο, Έκθεση Φωτογραφίας, κ.λπ.

Στο τελευταίο φύλλο της εφημερίδας σας παρακολούθησα την προσπάθεια, που καταβάλλετε, για την καταγραφή των γενεαλογικών δέντρων. Το 1995 ύστερα από επίμονη προσπάθεια χρόνων, κατάφερα να φέρω στο φως της δημοσιότητας ένα βιβλίο με τα γενεαλογικά δέντρα του χωριού μας. Σας το συναποστέλλω, και σας παρακαλώ να το δώσετε στο μέλος της Σ.Ε. κ.Κατρή. Στις σελίδες 119-123 θα βρει το γενεαλογικό δέντρο Τσουμάνη, το δικό μου δέντρο. Αν το μελετήσει προσεκτικά, πιστεύω να προβληματιστεί. Ίσως κι εμείς να αποτελούμε ένα άλλο κληνάρι του ίδιου δέντρου.

Είναι αλήθεια ότι καθυστερήσαμε να ασχοληθούμε με την καταγραφή των ενθυμύσεων, που κουβαλούσαν οι πρόγονοί μας και την συστηματική έρευνα.

Σκεφτείτε πόσα πολύτιμα στοιχεία

θα είχαμε, αν το 1900 π.χ. κάποιοι θα καταπίνονταν μ' αυτό, που επιχειρούμε εμείς σήμερα.

Φαίνεται πως αποτελεί νόμο-κανόνα, όταν αντικρύζεις τη διάλυση και την απώλεια της "Ταυτότητας", τότε ενεργοποιείσαι και δρας ως διασώστης.

Με την πεποίθηση ότι προσθέτω κάτι στην προσπάθειά σας, σας χαιρετώ και σας εύχομαι δύναμη και κουράγιο για συνέχεια.

Απάντηση: Αγαπητέ κ Τσουμάνη. Σας ευχαριστούμε για την επιστολή σας και τα ενθαρρυντικά σας σχόλια. Σε επόμενο φύλλο θα δημοσιεύσουμε από το βιβλίο που μας στείλατε στοιχεία για τους Τσουμαναίους του Μιχαλitsίου. Μπορεί και εσείς να είστε Σαρακατσάνοι και να γίνουν, οι ούτως ή άλλως πολλοί Τσουμαναίοι, ακόμα περισσότεροι. Καθό κουράγιο και στο δικό σας έργο.

Για το... καρδάρι συνδρομές - ενισχύσεις

- | | |
|--|---|
| • Ανυφαντή - Θεοχάρη Χριστίνα, Αθήνα.....50 € | • Καρακίτσου Δροσιά, Αθήνα ..20 € |
| • Αρβανίτης Λάμπρος20 € | • Καρβούνης Κώστας, Ιωάννινα 50 € |
| • Βαγγελή Λέλα, Αθήνα20 € | • Καρβούνης Μιχαήλ, Πέρδικα Θεσπρωτίας10 € |
| • Βαγγελή Μυρτώ, Αθήνα.....20 € | • Κάτσεων Γιώργος, Αθήνα30 € |
| • Βαγγελής Χ. Ηλίας.....20 € | • Κάτσεων Βασιλική, Πρέβεζα 30 € |
| • Βαγγελής Θεόφιλος, Αθήνα ..20 € | • Κάτσεων Ευτυχία, Αθήνα20 € |
| • Βαγγελής Ναπολέων, Αθήνα 50 € | • Καψάλη Κλεοπάτρα, Αθήνα 20 € |
| • Βαλάκου Γεωργία, Καλπάκι 25 € | • Καψάλης Γεώργιος SKOKIE USA100 \$ |
| • Βαλάκου Ελένη, Καλπάκι.....25 € | • Κιαμούρη Ρουμπίνα, Λαμία ..30 € |
| • Βέντζης Νικόλ. Ιωάννινα20 € | • Κόκκαλης Αθανάσιος30 € |
| • Γεωργούσης Δημήτρης, Αθ. 20 € | • Κόντης Αθανάσιος30 € |
| • Γιαννακός Κώστας, Αθήνα30 € | • Κορδαλής Σπύρος, Αιγείρα .. 20 € |
| • Γιαννακός Λάμπρος, Αθήνα ..20 € | • Κουμπής Μιχ., Θεσ/κη.....20 € |
| • Γκαρίλας Ιωάννης, Αθήνα20 € | • Κωνσταντάκου - Βλαχοδημητροπούλου Σοφία, Αθήνα.....20 € |
| • Γόγολος Αλέξανδρος, Καρτέρι Θεσπρωτίας20 € | • Κωνσταντάκος Κων/νος, Αθήνα.....20 € |
| • Δόσης Γεωργ., Αθήνα20 € | • Κωνσταντάκος Σωκράτης, Αθήνα.....20 € |
| • Δόσης Δημήτριος20 € | • Κώσης Χρήστος, Αθήνα20 € |
| • Ζαρογιάννης Επαμεινώνδας, Στυλίδα 20 € | • Λουτσαίρης Γεώργιος20 € |
| • Ζυγούρης Ευάγγελος, Αθήνα 50 € | • Μάμαλης Γεώργιος, Άνοιξη ..50 € |
| • Θελούρας Γεώργ. 20 € | • Μέρκος Παναγιώτης, Αθήνα 20 € |
| • Θεοχάρης Λευτέρης, Αθήνα 10 € | • Μυριούνης Σπυρίδων20 € |
| • Κάκκος Βασίλειος50 € | • Νάκης Γιώργος, Χολαργός.....50 € |
| • Καλύβας Ηλίας & Κάκου Ευσταθία, Αθήνα50 € | • Ντελής Κων/νος, Λαμία20 € |
| • Καπρινιώτης Βασίλειος, Αθ....30 € | • Ντέτσικα Αθανασία, Αθήνα ..20 € |
| • Καραθανάσης Θωμάς, Αθήνα 30 € | |

Βαπτίσεις

- 1. Στις 21 Φεβρουαρίου 2010, ο πρόεδρος του Συλλόγου Γιαννακός Λάμπρος και η Κατσαρού Όλγα βάπτισαν το αγοράκι τους Θεόδωρο στον Ιερό Ναό Ευαγγελίστριας Ηγουμενίτσας .

Αναγκαίες διορθώσεις στο 4ο φύλλο

- Ο μπάρμπα Θεόδωρος Καραγιάννης από το Καλπάκι, εμφανίστηκε ως θανάων σύζυγος της Πανάγιως Καραγιάννη. Ο ίδιος παρά το δυσβάσταχτο χαμό της Πανάγιως ζει και βασιλεύει...
- Στη θανούσα Τσουμάνη Άννα δώθηκε εκ παραδρομής και δεύτερο επώνυμο (Καραφέρη).

Προσφορά

Ο Κώστας Νάκας (τραγουδιστής) προσέφερε στην Αδεσφότητα 4,5 μέτρα μάλλινο ύφασμα, δίμητο για γιλέκα. Ευχαριστούμε για την προσφορά.

Ώρα καλή φίλε Τόλη

Στις 23/12/2009 έφυγε από τούτη τη ζωή στα Σύβοτα (Μούρτο) ο Νεοπτόλεμος (Τόλης) του Γιώργου Βαγγελή, γεννημένος στο Πάπιγγο Ζαγορίου το 1934. Ο Τόλης υπήρξε μέλος τα πρώτα και δύσκολα χρόνια της Αδεσφότητάς μας.

Διατηρούσε ταβέρνα-ψησταριά στην Αθήνα, στην οποία συχνά πυκνά συναντιόμασταν και σκαρώναμε γλεντάκια τα οποία τελείωναν με το αγαπημένο του τραγούδι "σάπισαν τα προικάρια μου".

Πάντα θα διατηρούμε στη μνήμη μας το μόνιμα χαμογελαστό πρόσωπό του.

Εκφράζουμε τα συλλυπητήριά μας στην οικογένειά του και ευχόμαστε ο Θεός να αναπαύει την ψυχή του. Εκ μέρους των παλαιών μελών της Αδεσφότητας και φίλων του αγαπημένου μας Τόλη.

Ηλίας Θεοδ. Κάλλης
 Αθήνα

Όπως μου μολόγαγε ο Μπάρμπα Μήτρος Τάγκας τη δεκαετία του 1950. α' αφήγηση: Ο σκοτωμός του Κωνσταντή Φαρμάκη

Ημασταν στην Μακεδονία. Είχα-
μαν φύγει από δω για καλή ή τε-
ρα. Ένα καλοκαίρι, στα 1910,
ξεκαλοκαίριαζε η στάνη μας στο Καϊμα-
κτσαλάν. Γύρα από μας ήταν κι άλλες
στάνες, τόπος άσωτος με πολλή χορ-
τάρια. Δυό τρεις ώρες μακριά από μας
ήταν η στάνη του Γιώργου Φαρμάκη.
Αυτός ήταν τρανός τσέλιγκας, χιλιάδες
πρότα η στάνη του και το λιβάδι του
ήταν απάν' απ το χωριό Μορίχοβο.

του Χρήστου Τσουμάνη, Φιλιππιάδα

Οι Φαρμακαίοι ήταν Ηπειρώτες και
ξεκαλοκαίριαζαν στη Ραϊδόβορη στο
Πάπιγγο. Ήταν τρία αδέρφια και μια
μέρα πέρασαν στην στάνη τους κλέ-
φτες (ησιτέες) και πήραν τον μικρότε-
ρο αδερφό σκλάβο. Για να τον απολή-
σουν χάρηβαν ξαγορά πολλή λεπτά.
Τα άλλα δυο αδέρφια άργησαν να
στείλουν την ξαγορά κι οι κλέφτες
σκότωσαν τον σκλάβο. Τον τόπο που
σκότωσαν το παιδί και μέχρι σήμερα
τον λένε «Σκάλα του Φαρμάκη». Την
άλλη χρονιά έφυγε η στάνη των Φαρ-
μακίων για την Μακεδονία και δε μα-
ταγύρισαν στην Ήπειρο.

Στην στάνη μας είχαμν μάθει από
συνορίτες πως ένα σκ'ήι ξένο είχε
ησασάξει και γύρναγε από στάνη σε
στάνη. Όσο μπόρεγαμν φ'ήλομα-
σταν. Μια μέρα το σκ'ήι πέρασε στα
κονάκια μας, πάει η μάνα μου να το
βαρέσει να φύγει κι αυτό τη δάγκωσε.
Τώρα τι κάνουμε ! Την παίρνω καβάλα
σ' ένα άλογο και την πάω στη Σαθονί-
κη (Θεσσαλονίκη) δυο μέρες μακριά
για να την γιατρέψω. Έκατσαμν 15
μέρες για να ιδεί γιατρεία. Την άλλη
μέρα πήραμν πάλι την στράτα να γυ-
ρίσουμε στα κονάκια μας. Το πρώτο
βράδυ, καλοκαίρι ήταν, κοιμή'καμε

Ώξω στα χωράφια από ένα χωριό. Την
αυγή ξεκίν'σαμε πάλι τη στράτα μας.
Ήταν Κυριακή. Είχε νυχτώσει πολύ
όταν πέρασαμν απάν' από το Μορί-
χοβο. «Απόψε θα πάμε στα Φαρμακαί-
ικα να ξημερώσουμε», μου είπε η μά-
να μου, «γιατί απόστασα όλη μέρα
απάν' στο σαμάρι». Τα κονάκια τους τα
είχαν πίσω από μια κοντορακούλα σε
μια λάκκα κι από κει που είμασταν
έπρεπε να ανεβούμε στην ρακούλα,
βοξοδρομώντας, για να ιδούμε τα κο-
νάκια. Γνωρίζομασταν με το Γιώργο
Φαρμάκη, σαν πατριώτες, και δεν χά-



ηασα το χατίρι της μάνας μου.

Ανέφ'καμν τ' ρακούλα. Τηρώα κατά
τα κονάκια και τι να ιδώ! Φωτιές πολ-
λές που έλαμπε ο τόπος, κόσμος πάι-
νε κι έρχονταν ανάμεσα στα κονάκια κι
ακούγονταν τραγούδια. Κατάλαβα ότι
χαρά θα να 'χουν στην στάνη τους.
Μας καλωσόρισαν. Έμαθαμν ότι ο
τσέλιγκας, ο Γιώργος, πάντρευε το
παιδί του, τον Κωσταντή, με κοπέλα
του Ζιούτα, τσέλιγκας κι αυτός που ξε-
χείμαζε στην Κασσάντρα. Ξεπέζεψε η
μάνα μου κι ευκήθ'καμε το Γιώργο.
Την νύφη την είχαν φέρει στα κονάκια
μέρα ακόμα. Ο τσέλιγκας είχε καλέσει
στο γάμο του παιδιού του τσελιγκά-
δες, χωριάτες, φίλους αλλιά και πολ-
λούς Τούρκους, Μπένδες κι Αγάδες.

Την αυγή της Δευτέρας, κατά το κο-
λασιό, έβγαλιν τη νύφη στο χορό, που
γένονταν σε μια λάκκα τρανή μπροστά
στα κονάκια. Χόρεψε ο νουνός, η νύφη,
ο γαμπρός και πήραν σειρά οι συγγενείς
τους. Στο χορό ήταν πιασμένοι πολλοί.
Δυό δίπλες είχε φτάσει.

Ώξω από το χορό ένα Τουρκάκι
τ'φέκαγε αράδα. Ένας Αγάς βήκε απ'
το χορό, πήγε και μάλωσε το παιδί.
Φτάνει, του είπε, μη τ'φεκάς αλλήλο, και
ξαναπιόσ'κε στο χορό. Το Τουρκάκι
όμως δεν έδωσε σημασία στα λόγια
του Αγά κι αρχίν'σε πάλι το τ'φεκίδι.
Στη γύρα του χορού, όταν ο Αγάς μα-
ταβρέθηκε κοντά στο Τουρκάκι, βγαί-
νει απ' το χορό και μάλωσε το Τουρ-
κάκι λυυριασμένος και του έδωσε και
μια μπατσαλιά. Το Τουρκάκι πείσωσε
που ο Αγάς το μπατσαίωσε μπροστά
στ' αλλήλα τα παιδιά της παρέας του, το
πήρε για προσβολή αλλιά δεν είπε τί-
ποτα. Ο Αγάς ματαπιόσ'κε στο χορό.
Το Τουρκάκι στη γύρα του χορού που
ο Αγάς ματαβρέθηκε μπροστά του,
από εκδίκηση τον πυροβολάει στις
πλάτες του. Πέφτει σκοτωμένος ο
Αγάς αλλιά η σφαίρα αφού πέρασε το
κορμί του Αγά βάρεσε τον Κωσταντή
τον γαμπρό, που έτυχε να είναι ακρι-
βώς αντίκρια από τον Αγά και πέφτει κι
αυτός σκοτωμένος καταή. Το Τουρκά-
κι έφ'κε, γίν'κε αμούντι.

- Τι γίν'κε κοντά, δεν μοιλοϊόται, πιδί μ,
θρήνος στα κονάκια.

Το απόγιομα πήρα τη μάνα μου και
έφ'καμν για τη στάνη μας.
Έτσι χάθηκε άδικα ο νιόγαμπρος Κω-
σταντής Φαρμάκης...

Θυμάμαι... του Κώστα Γ. Πάσχου

Μου ήταν αλήθεια δύσκολο να αρχί-
σω να γράψω τούτη τη φορά στη
συννησμένη στήλη μου, τα όσα
γράφω, καιρό τώρα στη εφημερίδα μας.
Τέλος πάντων, αφού το κληθογύρισα, για
πολλή ώρα, αποφάσισα. Θα ασχοληθώ, εί-
πα, με κάτι από την παιδική μου ζωή στο
χωριό μου. Τότε, που άδοθα, απονήρευτα,
κι αγνά, μεγαλώσαμε φτωχικά σε φτωχικά
σπίτια, με τους τίμιους κι εργατικούς - αεί-
μνηστους πια - γονείς μας. Τότε, που η
φτώχεια, μας ένωνε και οι σχέσεις μας
ήταν πιο ανθρώπινες και πιο ειλικρινείς.

Θυμήθηκα σήμερα, το φίλο μου το
Μπουραζελήτη, που μαζί μεγαλώσαμε. Μα-
ζί μοιραζόμασταν τη γνώση, και την
άγνοια. Μαζί το δάκρυ και τη χαρά. Χωρίζα-
με μόνο στον ύπνο, όταν ο καθένας τρά-
βαγε για το κονάκι του, αποκαμωμένος από
την αδιάλειπτη καθημερινή μας τρεχάλα,
το καθημερινό μας παιχνίδι, το μπάνιο στην
ιστορική Ιτιά και τα Καδιά στο γεφυράκι του
Βίκου. Τότε γυρίζαμε για φαγητό και ύπνο.

Με το φίλο μου είμαστε συνομήλικοι,
και γεννημένοι και οι δυο το 1946. Εκείνος
δυο μήνες μεγαλύτερος, τον Ιούλιο, κι
εγώ τον Σεπτέμβρη. Κολλητοί από το Δη-
μοτικό. Πολλές φορές μούθιγε: «Μπορεί
να μην έχω αδελφό, εξ αίματος - ήταν και
είναι μοναχογιός-έχω όμως αδελφό εσέ-
να, εκ πνεύματος».

Μυαλό ξυράφι. Εύστροφος και με τσε-
κουράτο λόγο. Με ευστροφία, αντίληψη κι
έκφραση αξιοσημείωτη και αξιοζήλευτη.
Μπροστά του όλοι εμείς οι φίλοι, και συ-
νομήλικοι υποκλινόμασταν. Μαζί δώσαμε
εξετάσεις στο νεοσύστατο Γυμνάσιο το
1958. Εκείνος, πέρασε, θαρρώ πρώτος. Και
ξεκινήσαμε τότε με χίλια όνειρα, με χίλιες
ορέξεις, να μάθουμε γράμματα, να σπου-
δάσουμε, να λύσουμε πολλές απορίες, να
τινάξουμε κάποια στιγμή τη φτώχεια μας,
και να δείξουμε στους "αυτόχθονες" του
Τσεπελόβου, ότι είμαστε κι εμείς - τα Σα-
ρακατσανόπουλα - εδώ, ικανά για πολλά.

Και βαδίζαμε στο Γυμνάσιο χέρι - χέρι ως
την εβδόμη τάξη (σημερινή Β' Λυκείου)
και τότε δυστυχώς χώρισαν οι δρόμοι μας.
Ο φίλος μου "εγκαταλείπει" την, από κοι-
νού προσπάθεια, και ολιγωρεί, οπισθοχω-
ρεί και δεν μ' ακολουθεί στην ογδόη τάξη.
Χάνει τη χρονιά, όχι με δική του υπαιτιότη-
τα, αλλιά με υπαιτιότητα εξωτερικών και
εξωσχολικών παραγόντων. Ο ίδιος γνώριζε
ότι ο περίγυρος του χωριού έπαιξε κατα-
λυτικό ρόλο στην παραπέρα πορεία του. Ο
εμφανής ρατσισμός των "αυτοχθόνων",
απέναντι σε μας, τα Σαρακατσανόπουλα,
τα βλαχάκια, τους σκατόβλαχους, όπως
μας αποκαλούσαν, κυνήγησαν όλους μας,
αλλιά πιο πολύ το φίλο μου, που και ευαί-
σθητος και ανήσυχος νους ήταν τότε, σαν
παιδί, που είχε, που είχαμε απορίες, ανη-
συχίες και όνειρα.

Αλήθεια είναι ότι ώρες ατέλειωτες κου-
βεντιάζαμε μαζί, αλλιά πολλή δεν μπορού-
σαμε να τα λύσουμε, λόγω του νεαρού
της ηλικίας μας, λόγω του χώρου που ζού-
σαμε, λόγω των φτωχών και αγράμματων
γονιών μας, οι οποίοι πολλές φορές, άθε-
λά τους, "ανέθεταν" την αγωγή μας στους
καθηθελητές Ζαγορίσιους. Κι εκείνοι, σπη-
ριζόμενοι "στα παραχωρηθέντα δικαιώμα-
τα", αγωγής, μας κυνηγούσαν, μας συκο-
φαντούσαν, μας ρουφιάνευαν, δημιουρ-
γώντας έτσι κλίμα αρνητικό για την όλη
μας συμπεριφορά.

Βέβαια ήμασταν κι εμείς "διαόλου κάη-
τσα" για την καθεστηκυία τάξη του χωριού
και η αντίδρασή μας ήταν σχεδόν πάντα
αρνητική. Σε κάθε στραβό, που γινόταν ή
συνέβαινε τυχαία, πολλοί ήταν εκείνοι,
που τα "φόρτωναν" σ' εμάς και κυρίως στο
φίλο μου. Και έτσι η τάξη και η φάρα των
Ζαγορίσιων, που δεν τους ένοιαζε για μας,
γιατί εισβολείς και δουλοπάροικους μας
θεωρούσαν κατέστρεφε καθημερινά τη
σχέση μας απέναντί τους, αλλιά υπονό-

μευε και το μέλλον και τη σταδιοδρομία
μας, συκοφαντώντας μας στους δασκά-
λους μας και καθηγητές μας. Θυμάμαι
πολλές φορές κατέδιδαν στους καθηγητές
μας ζωηράδες και πράξεις, ακόμα και του
καλοκαιριού, τότε που το σχολείο ήταν σε
διακοπές. Οι παιδικές μας τρέλεις όμως δεν
"παραγράφονταν" γι' αυτούς το καλοκαίρι
και τούτο φαινόταν, όταν στη διάρκεια της
σχολικής χρονιάς, μερικοί καθηγητές, μας
τιμωρούσαν βάσει των πληροφοριών και
της καταγραφής των πράξεών μας σε ανύ-
ποπτο χρόνο. Θυμάμαι ακόμα, πως ο
Μπουραζελήτης, εγώ κι ο Τάκης πληροφορά-
με πολλές φορές ότι κάναμε στις διακο-
πές καλοκαιριού, Χριστουγέννων και Πάσχα.

Αυτή η κατάσταση, πιστεύω, επηρέασε
το φίλο μου πάρα πολύ, κι έτσι ένα δυνα-
τό μυαλό, ένα ανήσυχο πνεύμα, έπεσε θύ-
μα μιας κάστας Τσεπελοβίτικης μπουρζου-
αζίας, γιατί τους χάλιαγε τη μαγιονέζα.

Μαζί μ' αυτούς, δυστυχώς, συνέπραξαν
και καθηγητές.

Αλήθεια, τι μπορούσαμε εμείς τότε, παι-
διά φτωχών οικογενειών να κάνουμε στο
χωριό; Ήματαν ικανοί να γκρεμίσουμε την
τοπική εξουσία και να αποδομήσουμε την
κοινωνία; Ήμασταν ικανοί να κηρύσουμε τη
χώρα, το Τσεπέλοβο, σε κατάσταση πο-
λιορκίας; Να καταλύσουμε το Ναό και σε
τρεις μέρες να τον δημιουργήσουμε από
τη αρχή; Αν ναι σε όλα αυτά, κρίμα τότε,
που δε τα κάναμε όλα αυτά και κυρίως ο
Μπουραζελήτης.

Αναίτια λοιπόν μας "κυνηγούσαν". "Κυ-
νήγησαν" πιο πολύ το φίλο μου. Κι εκείνος
έφυγε κάποια στιγμή και δεν γύρισε πια ή
γύρισε μια - δυο φορές, όταν ζούσαν ακό-
μα οι αείμνηστοι γονείς του. Έχω χρόνια
να τον ανταμώσω και τον πεθύμησα, αλλιά
δεν τον βρίσκω.

Κρατάω ένα γράμμα του, που μέσα απο-
τυπώνεται η ευαίσθητη ψυχή του, οι απε-
ριόριστες δυνατότητές του, το κοφτερό
του μυαλό, και το απέραντο ταλέντο του.
Εύλογα θα αναρωτηθεί και ο πιο καλόπι-
στος αναγνώστης των γραφομένων, γιατί
υπήρξε αυτή η συμπεριφορά απέναντί του
και απέναντί μας. Εγώ θα δώσω μια ερμη-
νεία, αλλιά ο καθένας έχει το δικαίωμα της
διαφοροποίησης. Τα χρόνια, λοιπόν, που
πηγαίναμε στο Γυμνάσιο, υπήρχαν στο χω-
ριό μας αρκετοί, που μας "αγαπούσαν",
υπερβολικά γιατί ήμασταν Σαρακατσανό-
πουλα. Γιατί ποτέ δεν μας είχαν δει, ως
συγχωριανούς, ως ομόδοξους, ομόθρη-
σκούς, ισότιμους.

Ο ήλιος μας θυμωσοφα λείει ότι τα "στρα-
βά τα καρβέλια τα κάνει πάντα η νύφη".
Έτσι συνέβαινε και τότε. Ό,τι δεν πήγαινε
καλά, ό,τι στραβό γινότανε, ή συνέβαινε
μέσα, στις παρυφές ή έξω από το χωριό,
για όλα αυτά φταίγαμε εμείς τα ζωηρά
βλαχάκια.

Γιατί έβρεχε, γιατί χιόνιζε, γιατί τα μήλα
δεν έγιναν καλά φέτος, γιατί τα φασόλια
στο Γκιγκόρο (Τζιγκόρο), ή στις Κουβά-
τσαινας δεν ήταν τα αναμενόμενα, γιατί οι
καρυδιές δεν είχαν παραγωγή;

Για όλα έπρεπε να φταίνε τα ίδια παιδιά,
που ήταν παιδιά κατώτερου Θεού, που δεν
είχαν γη και μόνιμη κατοικία.

Γι' αυτούς τους λόγους, κατά τη απόψή
μου, μας "αγαπούσαν υπερβολικά" για το
καλό μας και γι' αυτό υποθήκευσαν σε κάθε
βήμα μας το μέλλον και την προκοπή μας.

Κάπως έτσι την "πάτησε" κι ο φίλος μου
κι άθελά του τους έκανε τη χατίρι, κι εκεί-
νοι το χάρηκαν και το ευχαριστήθηκαν. Κι
ο φίλος μου τότε έφυγε. Ταλαιπωρήθηκε
αρκετά και περιπλανήθηκε μέχρι που βρή-
κε το μπουσουλή. Νάναι καλά, όπου κι
αν είναι, ό,τι κι αν κάνει. Να θυμάται τα
αγνά παιδικά και εφηβικά μας χρόνια και
να ξεχάσει το πετροβολητό των συγχωρια-
νών μας, το ρατσισμό των "ισθαγενών" και
την "αγάπη όλων εκείνων των καθηθελη-
τών".

ΤΑ ΧΑΙΡΕΤΗΜΑΤΑ σαρακατσάνικα

Διμηνιαία Εφημερίδα της Αδελφότητας
των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου
Ζήνωνος 30, 3ος όροφος, Τ.Κ. 10437
τηλ.: 210 5240777, φαξ: 210 5240109
xairetimata@gmail.com

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ: 6242

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο πρόεδρος της Αδελφότητας
Δημήτρης Παν. Κάτσενος,
τηλ.: 6937426581

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δημήτρης Λάμπρ. Τάγκας,
Γιώργος Δημ. Καρβούνης,
Παύλος Αθ. Τσουμάνης (κοινωνικά)
Παύλος Δ. Κατρός (γενεαλογικά δέντρα)

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

Θεόδωρος Γ. Γόγολης
Κων/νος Γ. Πάσχος,
Ναπολέων Βαγγελής,
Γεώργιος Καπρινιώτης

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Βασίλειος Ηλ. Σαλμάς
Ηλίας Κάλλης,

Τα ευνυόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συντακτών τους

Συνδρομές - ενισχύσεις της
εφημερίδας στο λογαριασμό:

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 130/960391-39

Μη ξεχνάτε όταν καταθέτετε χρήματα να
γράφετε το ονοματεπώνυμό σας.

Επιμέλεια Παραγωγής:
Απίρος hora, Πρεβέζης 82, Αθήνα,
τηλ: 210 5154920, φαξ: 210 5145963
ipiros@otenet.gr

Θύμησες παλιές από το μπάρμπα Παντελή

Ο μπαρμπα - Παντελής Θανασούλιας μάς αποχαιρέτησε για πάντα στις 18 Γενάρη 2010, πλήρης ημερών, μιας και ακούμπησε τα εκατό.

του Γιώργου Καπρινιώτη

Ήταν, κατά τη γνώμη μου –και όχι μόνο - ένας σπάνιος άνθρωπος. Καθοκάγαθος, ειδικρινής, ήρεμος, συνετός, μετρίοφρων, έμπιστος, τίμιος, αξιοπρεπής, ευθύς και δίκαιος πάνω από όλα. Είχε τις καλύτερες ανθρώπινες σχέσεις. Όλοι τον σέβονταν και τον αγαπούσαν. Πιστεύω πως πολύ δύσκολα θα βρεθεί άνθρωπος, που θα πει κάτι δυσάρεστο γι' αυτόν. Ως πρωτότοκος γιος του Λάμπρου Θανασούλια και της Βασιλικής από νωρίς πήρε την ευθύνη, για την καλύτερη εξυπηρέτηση της πολυμελούς οικογένειας του πατέρα του (συνολικά 8 παιδιά). Υπηρέτησε κανονικά τη στρατιωτική του θητεία και πήρε μέρος ως μαχητής στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-41, κατά τον οποίο είχε την ατυχία να χάσει τον αδελφό του

Λεωνίδα. Κατά τον εμφύλιο πόλεμο είχε τις περιπέτειές του.

Ως πολίτης ήταν πάντα συνεπείστατος στις υποχρεώσεις του. Άριστος διαχειριστής των οικονομικών, όχι μόνο δε δανείστηκε ποτέ χρήματα από άλλον, αντίθετα, και δάνειζε και βοηθούσε άλλους συνανθρώπους. Ήταν διορατικός, έβλεπε τις εξελίξεις από πριν και κανόνιζε την πορεία του. Είχε γνωρίσει τη σκληρή ζωή των Σαρακατσάνων, καταλάβαινε πολύ καλά την αξία των γραμμάτων και τη μόνιμη εγκατάσταση σε ένα μέρος. Έτσι, εξωθούσε προς αυτή την κατεύθυνση συγγενείς και φίλους. Παντρεύτηκε τη Θεοδώρα το γένος Θεοδωράκη. Απέκτησε τέσσερα παιδιά, δυο αγόρια και δυο κορίτσια, όλα αποκαταστημένα. Του κόστισε πολύ, όπως ήταν φυσικό, το γεγονός ότι έφυγε η σύντροφός του πριν από αυτόν.

Προσωπικά, μπορώ να ομοιογήσω πως, σε αρκετές περιπτώσεις, τον έβλεπα σαν δεύτερο πατέρα. Του οφείλω



ευγνωμοσύνη, γιατί έπαιξε καθοριστικό ρόλο, με την ενθάρρυνσή του, την προτροπή του και το ειδικό βάρος της γνώμης του, ώστε να συνεχίσω τις σπουδές στη Φιλοσοφική Σχολή.

Κατά την πορεία της ζωής μου γνώρισα πολλούς ανθρώπους των γραμμάτων και αρκετούς αγράμματους ή μισοα-

γράμματος. Από όλους αυτούς μετρημένοι ήταν εκείνοι που ήταν άνθρωποι με όλη τη σημασία της λέξης. Ανάμεσα σ' αυτούς, δίκαια πιστεύω, συγκαταλέγεται ο αξέχαστος μπαρμπα-Παντελής. Ήταν ένας Άνθρωπος, πραγματικά, με κεφαλαίο Α. Χαρακτηριστική, πλήρως επιτυχημένη και αντικειμενική είναι η φράση που άκουσα κάποτε από ένα σαρακατσάνο γι' αυτόν: «Ένας είναι ου Πιντιλής». Μακάρι, η κοινωνία μας να έχει τέτοιους ανθρώπους. Καλό σου ταξίδι, μπαρμπα-Παντελή. Θα σε θυμόμαστε.

Παρακάτω παραθέτω μια συνέντευξη που του πήρα πριν από λίγους μήνες, μέσα στο πλαίσιο της δημοσίευσης συνεντεύξεων Σαρακατσαναίων, για να θυμούνται οι παλιότεροι και να γνωρίζουν οι νεότεροι, όχι μόνο το γνήσιο γλωσσικό ιδίωμα των Σαρακατσαναίων, αλλά τις συνθήκες της ζωής τους, τα ήθη, τα έθιμα και με ένα λόγο τις μυθιστορηματικές περιπέτειές τους.

Παντελής Θανασούλιας ο αιωνόβιος (1910-2010)

Ερώτηση: Θέλω να μους πεις, μπάρμπα, πού και πότε σ' έπιασαν οι αντάρτες και τι έγινε μετά.

- Ιμένα μ' έπιασαν οι αντάρτες στου Γυφτόκαμπου. Ιμείς ικείνου του καθουκαίρι ήμασταν στου Ντουμπρινούβου (Ηλιοχώρι Ζαγορίου Ιωαννίνων). Ιγώ είχα πάει στου Σκαμνέλι κι γύρ'ζα πίσου.

Ερώτηση: Γιατί είχες πάει στο Σκαμνέλι;

- Είχαμαν ένα μπλάρι, δε στέκουνταν, έτρουι τα καλαμπόκια, ικεί στου Ντουμπρινούβου, που 'μασαν. Ήρθι ου θόδουρος (Γόγοιλος) του πήρι κι του πήγι πέρα στου Σκαμνέλι στα θ'κα τ' τα μπλάρια. Φεύγει του ηλκουσκισμένου κι ήρθι πάλι ικεί στου Ντουμπρινούβου. Μας στέλλουν χαμπέρι απ' του Σκαμνέλι.

- Του μπλάρι το 'χασαμαν. Πού πάει, δε ξέρουμι. Έφ'κι απού δω.

Νύχτα- θα 'ταν κάνια ώρα- φόντας ακούου, χραπ! Χραπ! έτρουι αυτό μέσα στα καλαμπόκια. Τηράου. Του μπλάρι. Μπαμ! ήλκ'σι πέρα.

- Τώρα, πώς να στείλουμι χαμπέρι στου Σκαμνέλι, να μη χαλεύουν; Ούτι τηλέφουνου ήταν τότε ούτι τίπουτα. Κι πήγα ιγώ να ειδοποιήσου ότι ήρθι του μπλάρι. Στου γύρ'ζμα ιμένα μ' έπιασαν αυτοίνοι (οι αντάρτες) ικεί στου Γυφτόκαμπου. Ήταν μπλούκι μιγάθου.

- Πού πας; Μου 'παν.

- Α! ιδώ. Έχου κι κάτι πράματα.

- Σι θέλουμε. Θα σι πάρουμι κουντά μας. Πάινι ένας δρόμους πίσου. Μι στρώνουν μπρουστά. Πάρτου κι πάρτου. Ήταν πουηλιοί αυτοίνοι. Σαράντα, πινήντα. Ιγώ

τι να τ'ς έκανα; Μπόρ'γα να τ'ς κάμου τίπουτα; Κι να 'φύγα, θα μι 'γλῆπαν. Θα μι σκότουναν. Τι ανάγκη είχαν αυτοίνοι; Απού κει μι παίρουν. Μπρουστά ιγώ κι πίσου αυτοίνοι.

- Θα μας πας ικεί. Απ' τ' Κούστια πίσου, σια κει στου Μακρίνου. Πέρασι η ώρα.

Ερώτηση: Εσένα σε πήραν οι αντάρτες ως οδηγό; Να τους δείξεις το δρόμο;

- Έεε! Έκατσαμαν σ' ένα μέρους ικεί. Μιτά ιγώ τ'ς είπα να φύγου, να πάου στα πρόβατα.

- Όχι. Θα κάτσεις ιδώ.

Πήγαμαν στου Φλαμπ'ράρι στου διάσιλου.

- Τ'ς είπα πάλι, ιγώ να φύγου. Μωρέ, έχου τα πρότα;

Τίπουτα. Μπρουστά ιγώ, απού κουντά αυτοίνοι. Ήταν πουηλιοί. Φεύγα κι φεύγα. Πήγαμαν σ' ένα χουριό ικεί, στου Τσιρνίτσι. Μαζεύκαν αυτοίνοι κι μι ρώταγαν πώς ιτούτο πώς ικείνου. Απού κει σ'κώνουμασι κι φεύγουμι. Νύχτουσι. Μ' έστρουσαν μπρουστά απ' αυτού κι βγαίνουμι απάν', στ' Νουγκατζίνα (προς το Φλαμπουράρι).

- Μωρέ, να φύγου;

- Όχι.

Ήταν ένα διάσιλου ικεί. Νύχτουσι.

-Τι θα κάνουμι τώρα ιδώ;

-Θα κάτσομι.

Όποιους ήθιλι, να πάει ν' ακουμπήσει, να ηλαιάσει. Όπ' έβρισκι ου καθένας. Έκατσαμαν ικεί μέχρι του προυί.

Ερώτηση: Εσύ κοιμήθηκες καθόλου;

-Κ'μοιθ'κα λίγου. Ήταν ένας κι μι φύλαϊ. Ένα θηρίου. Άντρας. Παρακάτ' ήταν κι ου μιγάθους ου θ'κος τ'ς. Μι σήκουσι ικείνου του πιδί, κουντά, κι πήγαμαν

σ'μα στου μιγάθου, στου Δικοιτή.

- Κάτσι, τώρα, μ' ήλει.

Έκατσα πόση ώρα.

- Τι να κάμου,τώρα, σκέφτουμαν. Τι να κάμου, να μπουρέσου να φύγου. Δε μπόρ'γα να φύγου. Μι φύλαγαν τέσσερις.

- Τώρα, ήλου ιγώ. Διψάου. Θέλου νιρό. Να πάου να πιου λίγου νιρό ικεί πέρα;

- Σύρι, μ' ήλει.

Πήγα μαναχός μ'. Ικεί είχι λόγγου. Ουξίες. Πήγα κει να πιου νιρό. Έσκυφα κι έκανα ότι έπ'να νιρό. Σ'κώ'θκα, κουντά. Έκαμα λίγου ηουξά κι έφ'κα. Δεν πήγα, κουντά, σ' αφ'νούς. Έφ'κα.

- Τι να κάμου τώρα;

Κάνου σια παν'.

- Τι να κάμου; Πού να πάου; Κι πού θα πέσου;

Ξέφ'κα απ' του δρόμου κι πάου σ' ένα γκριμό. Ήταν γκριμός, έτσι. Ήταν κι κάτι δέντρα κι αυτά. Ικεί σκάηουσα. Αν με 'βρισκαν, θα μι σκότουναν. Δε μι 'βραν. Έκατσα μέχρι του βράδου. Όταν έφ'κα απ' αφ'νούς, δε βγήκα σ' αφ'νούς, κουντά. Πάει. Το 'κουψα. Πέραγαν του βράδου ικεί. Ήταν ένα διάσιλου. Πέραγαν απάν' κατ'. Του βράδου έφ'καν αυτοίνοι. Σ'κώνουμι κι γω τ' νύχτα.

- Πού να πάου, πού θα πέσου;

Από κει σ'κώνουμι. Γυρίζου σ' ένα γκριμό, έτσι ικεί. Διάφ'κι νύχτα πουηλιή. Δεν ξέρου κι πού να πάου; Ήταν λόγγα. Πήγα σ' ένα μέρους ικεί. Έκατσα να ηλαιάσου. Του προυί έφιξι. Αυτοίνοι τ'ς ήταν πιο πέρα.Τ'ς έβηπα ιγώ.

- Τώρα, ήλου ιγώ, θα πάου ιδώ απάν'.

Ήταν ένα ηλαί, γκριμός. Ικεί ήβρα ένα πεύκου πισμένου.

- Τώρα τι να κάμου; Θα κάτσοι. Έκατσα. Μες του κάτ'μου πό 'κανα, έφτασι νια

αρκούδα ικεί σι μένα. Μόλις μ' είδι, ήλκ'σι, έφ'κι. Σ'κώ'θ'κι κι έφ'κι. Πάει κατά διαόλ'.

Ερώτηση: Φοβήθηκαν;

- Φοβήθ'κα. Τι νά 'κανα; Δε μπόρ'γα να κάμου κι τίπουτα; Έφ'κα κι γω, κουντά, απού κει. Παραπέρα βρίσκου έναν βλάχου μι τα πρόβατα, τουν Ξένου. Ήμασταν κι συγγινείς.

- Αυτό κι αυτό, τ' ήλου.

- Φεύγα μι σι πιάσουν, μ' ήλει.

Αυτοίνοι τ'ς ήταν παραπάν'. Ικεί σ'μα ήταν οι Πασκαίοι. Είχαν τα κουνάκια, τα πρόβατά τ'ς.

Ερώτηση: Πού

- Στου Τσιρνίτσι.

- Φεύγα, μου 'πι μη σι πιάσουν. Φεύγα. Έκαμα σια παν'. Σια παν' στα λόγγα. Πήρι να νυχτώσει. Έκατσα του βράδου ικεί. Πηλαίασ ικεί στου λόγγου χουρίς σκιπάσματα.

Ερώτηση: Νηστικός;

- Νηστ'κός. Απάν' ήταν ένα β'νο.

- Πού να πάου; Θα πέσου ψ'ηα σ' αφ'νούς. Κάνου σια παν', κάνου σια παν'. Σ'κώνουμι προυί προυί. Είπα μη πιάσουν αυτοίνοι οι διαόλοι ιδώ; Προχώρ'σα, κουντά. Έφ'κα, να βγω στο Γυφτόκαμπο. Η μάνα μ' μι χάλιυι. Είχι πάει πέρα στου Σκαμνέλι κι γύρ'ζι. Δεν ήζιρι τι γίγκα κι χάλιυι. Ιγώ ήρθα πάλι στου Γυφτόκαμπου. Έσμιξα, κουντά, μι τ' μάνα μ'.

-Τ'ς είπα αυτό κι αυτό. Φεύγα τ'ς είπα κι μη ήες τίπουτα σι καέναν. Ιγώ θα μείνου ιδώ.

Ερώτηση: Ποια χρονιά έγιναν αυτά;

-Σαράντα έξι, σαράντα ιφτά; Καηουκαίρι (1946 ή 1947).

Εκδηλώσεις Συληλόγων

Συνάντηση Σαρακατσάνων στην Ακράτα

Με τους Σαρακατσάνους της Πελοποννήσου ελάχιστα έχουμε ασχοληθεί. Όχι μόνο εμείς αλλά και οι περισσότεροι μελετητές της σαρακατσάνικης ζωής και παράδοσης. Κι όμως υπάρχουν αρκετοί. Και κρατούν ακόμα, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία, ζωντανές



μνήμες της σαρακατσάνικης παράδοσης. Κάποιοι από τους νεότερους προσπαθούν να δέσουν το κομμένο νήμα και να ξετυλίξουν το κουβάρι της παράδοσης. Άρχισαν να διοργανώνουν το τελευταίο Σαββατοκύριακο του Ιουλίου αντάμωμα στα βουνά που κάποτε ανέβαιναν με τα πρόβατά τους. Όταν οι Σαρακατσάνοι της Πελοποννήσου πήγαν εκεί από τη Στερεά Εηλάδα, επειδή πιθανόν δεν είχε ακόμα γενικευθεί η χρήση της ονομασίας Σαρακατσάνος, αναφέρονται ως βλάχοι, ακόμα και Καραγκούνηδες και μάλιστα οι ίδιοι αποδέχονται αυτές τις ονομασίες που δόθηκαν. Στις 12 Δεκεμβρίου οργανώθηκε συνεισίστηση των σαρακατσάνων της περιοχής Ακράτας. Στην εκδήλωση παραβρέθηκαν εκπρόσωποι από τους Συληλόγους Βάρης, από την Αιτωλοκαρνανία καθώς και από την Αδελφότητα των εν Αθήναις Ηπειρωτών. Οι παρευρισκόμενοι διασκέδασαν, κουβέντιασαν αλλά περισσότερο έδωσαν υπόσχεση να ξαναζωντανέψουν την παράδοσή τους.

Αδελφότητα Σαρακατσαναίων Ηπείρου

Ιωάννινα

• Στις 16 Ιανουαρίου η ΑΣΗ έκοψε την Πρωτοχρονιάτικη πίτα στα γραφεία της. Πολλοί επίσημοι, Σαρακατσάνοι και φίλοι ήταν παρόντες και απόλαυσαν τους εκλεκτούς μεζέδες που προσέφερε η Αδελφότητα.

• Στις 23 Ιανουαρίου η ΑΣΗ πραγματοποίησε τον ετήσιο χορό της στη Μεταμόρφωση Ιωαννίνων, στο κέντρο "ΧΗΤΟΣ". Παρευρέθησαν πολλοί φίλοι και γλέντησαν με τους τραγουδιστές Νάκα, Γιαννακό και Γατσέλιο και τους δεξιότεχνες στο κλαρίνο Ζαχαρία και Αλέξανδρο Τσουμάνη.

Σας ευχόμαστε και του χρόνου με υγεία.

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΚΑΨΑΛΗΣ: ΟΣΑ ΜΟΥ ΕΪΠΑΝ ΤΑ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

(Βιβλίο, που συνοδεύεται από CD με δεκαεπτά σαρακατσάνικα τραγούδια)

Θα ήθελα να κάνω την αρχή από το τέλος της ομιλίας μου στην παρουσίαση του προηγούμενου βιβλίου του φίλου Γ. Καψάλη, που είχε τίτλο «ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΑ ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ». Έλεγα, λοιπόν τότε, τον ακόλουθο επίλογο:

του Γιώργου Καπρινιώτη

Αγαπντέ Γιώργο, το πρώτο σου πνευματικό παιδί, «ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΕΥΚΩΝ», με το βιβλίο σου «Αναζητώντας τα δυο αδέρφια», απέκτησε αδερφό. Έτσι, τα αδέρφια έγιναν δύο. Αηλιά, όπως γράφεις στο βιβλίο σου, πολλή παιδιά, πολλές χαρές, πολλές γιορτές. Τα δυο πνευματικά σου αδέρφια, όπως κι εμείς περιμένουμε να αυξηθούν, για να τα χαρούμε.

Να, λοιπόν, που ήρθε και ο τρίτος αδερφός.

Έτσι, μπορώ να πω πως δεν με εξέπληξε το γεγονός ότι ο Γ. Καψάλης προχώρησε στην έκδοση ενός νέου βιβλίου. Ένας πανεπιστημιακός δάσκαλος, ένας εργάτης του πνεύματος, ένας άνθρωπος με διάθεση για προσφορά και με πρωτογενή σαρακατσάνικα βιώματα δεν ήταν δυνατό να μείνει άπραγος. Για μένα, αηλιά πιστεύω και για πολλούς άλλους, ήταν αναμενόμενο ένα νέο βιβλίο, αηλιά το νέο του βιβλίο, νομίζω ότι ξεπέρασε, τουλάχιστον τη δική μου προσδοκία, ως προς την πρωτοτυπία και την ποιότητα του περιεχομένου του. Πρόκειται για το βιβλίο του που έχει ως τίτλο στο εξώφυλλο: «Όσα μου είπαν τα Σαρακατσάνικα τραγούδια». Στο κάτω μέρος της ίδιας σελίδας αναφέρει: «CD Σαρακατσάνικα τραγούδια με τη συνοδεία φλογέρας» και ακολουθεί ο εκδοτικός οίκος τ υ π ω θ ή τ ω ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ.

Θα κάνουμε στη συνέχεια μια απλή περιδιάβαση στο περιεχόμενό του. Μετά τον πίνακα με τα περιεχόμενα προτάσσεται μια πολύ κατατοπιστική εισαγωγή σε οκτώ (8) σελίδες. Ακολουθούν στις σελίδες 19 έως και 154 εξήντα οκτώ (68) σαρακατσάνικα τραγούδια, γραμμένα στο γνήσιο σαρακατσάνικο γλωσσικό ιδίωμα. Μετά από την παράθεση του κάθε τραγουδιού ακολουθούν οι σκέψεις του συγγραφέα ή καλύτερα η συνομιλία του συγγραφέα με το κάθε τραγούδι. Στο πρώτο τραγούδι, που είναι «Σκάρους», ως καθαρά οργανικό, όπως είναι φυσικό, καταγράφονται μόνο οι σκέψεις του συγγραφέα. Στο τέλος του βιβλίου αναγράφεται και η σχετική βιβλιογραφία.

Στο εμπροσθόφυλλο και οπισθόφυλλο παρατίθεται ενιαία μια φωτογραφία, που παρουσιάζει Σαρακατσάνους, Σαρακατσάνικο γάμο στη Μόρφα Ιωαννίνων (1952). Ιδιαίτερα, στο οπισθόφυλλο υπάρχουν, επιπλέον ως φόντο, δέντρα και ένα τετράστιχο με τίτλο «Καλήτυχα 'νι τ'άι βουνά» και αμέσως από κάτω αναγράφονται σκέψεις του συγγραφέα για τα βουνά.

Σχετικά με το περιεχόμενο του ψη-



φιακού δίσκου CD, από τα τραγούδια του βιβλίου περιλαμβάνονται δεκαέξι (16). Από αυτά δύο είναι καθαρά οργανικά και ακούγεται μόνο η φλογέρα του κ. Γαλανή, σαρακατσάνου από τη Λαμία. Από τα υπόλοιπα μερικά είναι μονοφωνικά, όπου τραγουδά ένας ερασιτέχνης Σαρακατσάνος με τη συνοδεία της φλογέρας, ή πολυφωνικά, όπου ακούγονται περισσότεροι, μόνο Σαρακατσάνοι ερασιτέχνες τραγουδιστές ή μόνο Σαρακατσάνες τραγουδίστριες.

Ύστερα από την απλή παρουσίαση του νέου βιβλίου του Γ. Καψάλη, θεωρώ απαραίτητο να σταθούμε περισσότερο στην πρωτοτυπία του. Θεωρώ διπλή την πρωτοτυπία. Η μία αφορά το βιβλίο και η άλλη τον ψηφιακό δίσκο CD.

Αναφορικά με το περιεχόμενο του βιβλίου, τονίζουμε ότι δε μας είναι γνωστά άλλα συναφή βιβλία, που να εμπεριέχουν τη συνομιλία του συγγραφέα με το περιεχόμενο του δημοτικού τραγουδιού και κατ' επέκταση με τον άγνωστο και ανώνυμο δημιουργό του. Και εδώ δεν πρόκειται για μια απλή συνομιλία. Ο συγγραφέας, έχοντας ως βάση, κατά πρώτο λόγο, τα παιδικά βιώματα και τα καθοδηγημένα κουτιά της μνήμης του και, κατά δεύτερο λόγο, την πολυπλευρή και στέρεη μόρφωσή του, διεισδύει με τέχνη σε βάθος, προχωρά σε αναλύσεις, σε επεκτάσεις, προσθήκες, που ταιριάζουν στο περιεχόμενο των τραγουδιών. Μερικές φορές, μεταφέρουν νοερά στον ανώνυμο, στον άγνωστο, στον απλό σαρακατσάνο ποιητή και στις συνθήκες κάτω από τις οποίες εμπνεύστηκε και δημιούργησε το τραγούδι του. Σε μερικά τραγούδια ο συγγραφέας βοηθάει τον αναγνώστη να διεισδύσει στα μύχια των σκέψεων και των συναισθημάτων - ομοιογενών και ανομοιογενών - του άγνωστου ποιητή. Έτσι, δίνεται τη δυνατότητα στον αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα το περιεχόμενο των τραγουδιών, να συγκινηθεί περισσότερο και να νιώσει τη γνήσια καλλιτεχνική απόλαυση.

Ο λόγος του συγγραφέα, καθώς βγαίνει από το νου και την καρδιά του, παρουσιάζει αξιοσημείωτη ποικιλία.

Άλλοτε είναι γλαφυρός, άλλοτε λιτός, άλλοτε περιγραφικός, άλλοτε αναλυτικός, άλλοτε ερμηνευτικός, άλλοτε κοφτός και άλλοτε συμπυκνωμένος. Η λυρική διάθεση είναι διάχυτη παντού. Η καλλιτεχνική διατύπωση του λόγου αποδεικνύεται και από τη χρήση πολλών σχημάτων λόγου. Εικόνες ειδυλλιακές και μοναδικές, προσωποποιήσεις, παρομοιώσεις, ασύνδετα, επαναλήψεις, κλιμακωτά, απορία, θαυμασμός, ρητορικές ερωτήσεις, αιτιολογία, υπόθεση, φαντασία, επεξήγηση, αναπόληση, αποσιώπηση κ.α. κάνουν το κείμενο περίτεχνο και βοηθούν τον αναγνώστη να ταξιδέψει στο παρελθόν και σε άλλους τρόπους ζωής.

Επίσης, τα κείμενα του συγγραφέα δεν κουράζουν, γιατί δεν πηλαιάζουν. Καθογραμμένα, ευσύνοπτα και περιεκτικά πετυχαίνουν το στόχο τους.

Δυο λόγια για το περιεχόμενο και την αξία του ψηφιακού δίσκου CD. Περιλαμβάνονται συνολικά 17 μουσικά κομμάτια.

Το CD ξεκινάει με το «Σκάρο». Απαγγέλλει το κείμενό του ο συγγραφέας Γ. Καψάλης, ενώ συγχρόνως ακούγεται η φλογέρα από το σαρακατσάνο Χρήστο Γαλανή. Είναι μια σπάνια απόλαυση λόγου και μουσικής.

Στη συνέχεια, επτά (7) τραγούδια ακούγονται μονοφωνικά από τέσσερις Σαρακατσάνους ερασιτέχνες και τα συνοδεύει με τη φλογέρα του ο Χρ. Γαλανής.

Ένα (1) τραγούδι το τραγουδάει ο Χρ. Γαλανής και το συνοδεύει ο ίδιος με τη φλογέρα του.

Τέσσερα (4) τραγούδια τα τραγουδάνε μαζί έξι ερασιτέχνες Σαρακατσάνοι, χωρίς καμιά άλλη μουσική συνοδεία, όπως δηλ. τα παλιά τα χρόνια.

Επίσης, τρία (3) τραγούδια τα αποδίδουν μαζί τέσσερις Σαρακατσάνες από τη Θεσπρωτία.

Επιτυχόντες ΑΕΙ

συνέχεια από προηγούμενο φύλλο

- Γόγολου Ευανθία του Βασ. από Σύβοτα στο Παιδαγωγικό της Αλεξανδρούπολης
- Βαγγελή Αναστασία του Θεοδώρου και της Διαμάντως Μαθηματικό Ιωαννίνων
- Γιαννούλη Έλενα του Δημητρίου και της Ευδοξίας το γένος Βαλάκου Κτηνιατρική Θεσσαλίας
- Γόγολος Ευθύμιος του Βασιλείου και της Σταματίας Νομική Θεσσαλονίκης
- Γόγολος Παναγιώτης του Ιωάννη και της Ιουλίας Νομική Θεσσαλονίκης
- Θεοχάρης Δημήτριος του Ιωάννη και της Αγγελικής Νομική Θεσσαλονίκης
- Καλλέ Φερενίκη του Αποστόλου και της Σοφίας Τμήμα Μηχανικών Επιστήμης Υλικών Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Κατρή Σπυριδούλα του Κων/νου και της Ελένης Φυσικοθεραπείας ΤΕΙ Λαμίας
- Μπακάλης Απόστολος του Αθανασίου και της Ευαγγελίας το γένος Γιαννακού

Το τελευταίο τραγούδι είναι καθαρά οργανικό και το αποδίδει με την ξεχωριστή δεξιότητά του στη φλογέρα, πάλη, ο Χρ. Γαλανής.

Όλοι, όσοι και όσες συμμετέχουν ως ερασιτέχνες τραγουδιστές σ' αυτό το CD βγάζουν φωνές ανεπιτήδευτες, γνήσιες σαρακατσάνικες και μας θυμίζουν καλύτερα τις φωνές και τις παλιές αποχρώσεις των σαρακατσάνικων τραγουδιών (τον 'χο τον παλιό). Εμείς, οι κάπως παλαιότεροι, που έχουμε βιώματα, εμπειρίες και ακούσματα, ανάλογα με τη συγγραφέα, συγκινούμαστε βαθιά από το άκουσμα αυτού του CD. Θίγονται μέσα μας κάποιες ευαίσθητες χορδές και μας πιάνει η νοσταλγία για τα παλιά τραγούδια, γι' αυτά που ήταν άλλοτε η κυριότερη διασκέδαση στους Σαρακατσάνους.

Σχετικά με τη μουσική επένδυση πιστεύω ότι έγινε ό,τι το καλύτερο. Η φλογέρα ήταν το μουσικό όργανο των Σαρακατσάνων τροπαναριών. Με αυτό, εκεί που φύλαγαν τα πρόβατα ή τα γίδια, έβγαζαν το δικό τους καμμό. Ο Σαρακατσάνος Χρ. Γαλανής, πραγματικά, με τους καθαρούς, μελωδικούς, ήρεμους και παραπονιρικούς ήχους, που βγάζει με τη φλογέρα του - κατάθεση ψυχής - ηρεμεί τον ακροατή, τον διασκεδάζει, του προσφέρει καλλιτεχνική απόλαυση και βέβαια, τους παλιότερους, που είχαν ανάλογα ακούσματα, τους γυρίζει νοσταλγικά σε περασμένες ειδυλλιακές σκηνές και στιγμές.

Για να μην τα πολυλογούμε το βιβλίο αυτό του αγαπητού Γ. Καψάλη, μαζί με τον ψηφιακό δίσκο CD, που το συνοδεύει, είναι μια ιδιαίτερη προσφορά για τα τραγούδια και τη μουσική παράδοση των Σαρακατσάνων. Είναι βέβαιο ότι δε θα το απολαύσουν και δε θα το χαρούν μόνο οι παλαιότεροι Σαρακατσάνοι, που έχουν ανάλογα βιώματα, αηλιά και οι νεότερες γενιές, που πρέπει να αποτελούν και τη μεγάλη έγνοια μας. Τέλος, πιστεύω ότι το ίδιο ευχάριστα θα διαβάσουν το βιβλίο και θα απολαύσουν τα τραγούδια από το CD και όσοι δεν είναι Σαρακατσάνοι, αηλιά αγαπούν τα δημοτικά τραγούδια και την παράδοσή μας, γενικότερα.

Δημοσίων Σχέσεων & Επικοινωνίας ΤΕΙ Ιονίων Νήσων

- Τσουμάνη Βαλεντίνα του Γεωργίου και της Βασιλικής Πολιτικής Επιστήμης & Ιστορίας Παντείου.
- Φερεντίνος Άγγελος του Στεφάνου και της Ευδοξίας Ηλεκτρολογίας ΤΕΙ Πατρών
- Φερεντίνου Αγγελική του Αλεξάνδρου και της Αλεξίας Πληροφορικής & Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης ΤΕΙ Πατρών
- Φερεντίνου Μαριάννα του Δημητρίου και της Φρειδερίκης Διατροφής & Διατολογίας ΤΕΙ Λάρισας
- Χαρίσης Χαρίσης του Θεοδώρου και της Βασιλικής Γεωπονίας, Ιχθυολογίας & Υδάτινου Περιβάλλοντος Θεσσαλίας
- Χαρίσης Χαρίσης του Κων/νου και της Ελένης Πολιτικών Έργων Υποδομής ΤΕΙ Λάρισας.
- Παππά Μαγδαληνή κόρη της Ανθούλας Τσουμάνη, Τμήμα Μονάδων Υγείας και Προνοίας ΤΕΙ Αθηνών
- Τσουμάνη Καλλιρρόη του Χρυσόστομου Φιλολογία Ιωαννίνων.

ΟΠΤΙΚΑ ΦΑΚΟΙ ΕΠΑΦΗΣ

Νάντια Αχ. Μπιστιόλη
Πτυχ. Οπτικός
Ειδικ. σε Φακούς Επαφής

Κ. Φρόντζου 12γ - ΙΩΑΝΝΙΝΑ Τηλ. 26510 26478

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ "Το Ραδιό"

Ιουλία Τσέπη
Σκαμνέλι Ζαγορίου Ιωαννίνων
Τηλ.: 2653 081300, 81252, Κιν.: 6945380202

ΑΓΟΡΕΣ - ΠΩΛΗΣΕΙΣ - ΕΝΟΙΚΙΑΣΕΙΣ
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ - ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ - ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ
ΠΑΡΑΘΑΛΑΣΣΙΑ ΟΙΚΟΠΕΔΑ

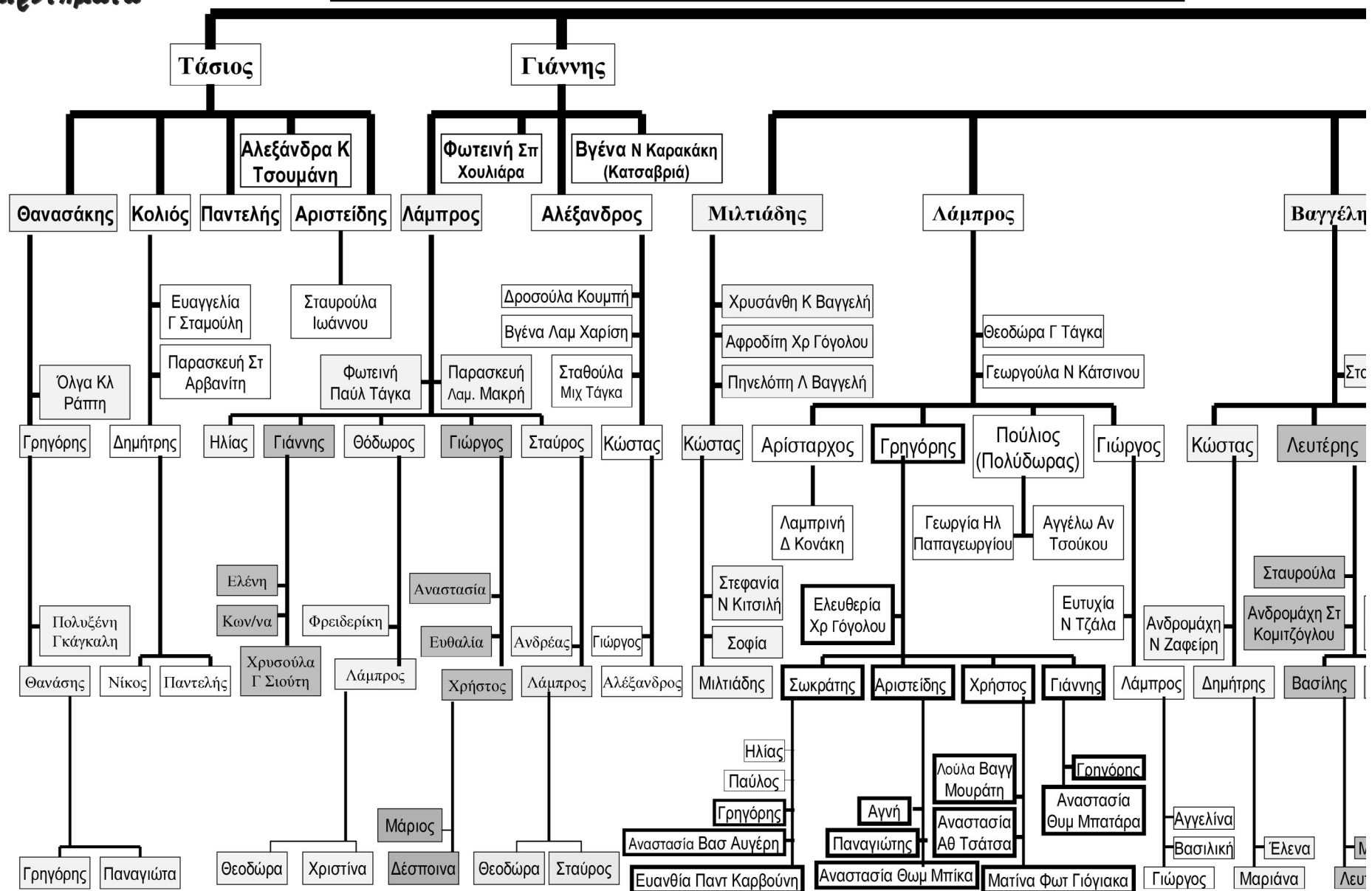
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΠΟΜΠΟΤΑΣ

25 Χρόνια εμπειρία...είναι η καλύτερη λύση!

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 24 - Τηλ.: 2310.237.641 - 2ος όροφος - γραφείο 17
ΝΕΑ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΕΙΑ - Τηλ.: 23990.22.466 - Κιν. Τηλ.: 6977.282.184

Γενεαλογικό Δένδρο Φερεντιναίων (ένα κλωνάρι)

ΓΙΩ



Το Γενεαλογικό Δέντρο των Φερεντιναίων Του Ναπολέοντα Βαγγελή

Είμαι δισέγγονος από την πηευρά της μητέρας μου του Κώστα Φερεντίνου που μαζί με τα υπόλοιπα

αδέρφια του ήρθαν στην Ήπειρο το 1860 περίπου προερχόμενοι από το Μοναστηράκι Βόνιτσας.

Από διηγήσεις της μητέρας μου αθλή και του ξαδέρφου μου Ανδρέα Σπύρου Φερεντίνου, γνωρίζω ότι είχαν πάει με τα

ήλια πρόβατά τους κοντά στον αρχιεπίσκοπο Δημήτριο Γ. Τσουμάνη (Κ'τσιούμπα) ο οποίος ξεκαθοκαίριαζε στο Πάπιγκο Ζαγορίου. Εκεί έμειναν κάποια χρόνια. Μάλιστα ο προπαππούς μου παντρεύτηκε και πήρε μια ανηψιά του Δ. Τσουμάνη ενώ επιπλέον γίνανε και κουμπάροι με τους Τσουμαναίους. Όταν έφκιαξαν πεντακόσια πρόβατα έφυγαν από τον Τσουμάνη δημιουργώντας δικό τους τσελιγκάτο. Από τότε και ύστερα ακολούθησαν τη δική τους πορεία. Για κάποια χρόνια ξεχειμώνιαζαν στα χωριά του Φαναρίου Πρεβέζης και ξεκαθοκαίριαζαν στο Τσεπέλοβο Ζαγορίου καθώς και στα βουνά της Κόνιτσας. Αργότερα που η στάνη μεγάλωσε έφυγαν από την Ήπειρο και μεταφέρθηκαν στη Θεσσαλία. Πιο συγκεκριμένα το καλοκαίρι πήγαιναν στην Κυρ-Καλή στην Κρανιά Γρεβενών και το χειμώνα στο Νεοχώρι Τρικάλων. Υπήρχαν όμως και χρονιές που ξαναγύριζαν στην Ήπειρο όπου ξεχειμώνιαζαν στη Σαγιάδα Θεσπρωτίας. Στην Ήπειρο επέστρεψαν οριστικά στις αρχές της δεκαετίας του 1950 και σήμερα όλοι κατοικούν σε χωριά της επαρχίας Φιθιτών στη Θεσπρωτία.



Γάμος Κώστα Νικ. Φερεντίνου, δεκαετία του '50.

ΝΙΚΟ HOTEL
TOURIST COMPANY
M. TSOUMANIS S.A.

Υπεύθυνος:
Παντελής Γιαννάκης, 6945 180454

ΚΑΝΑΛΙ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΤΗΛ./ΤΕΛ.: +30 26820 51457
ΚΑΝΑΛΙ ΠΡΕΒΕΖΑΣ - HELLAS ΤΗΛ./ΤΕΛ.: +30 26820 51720
www.niko-hotel.com ΦΑΞ./FAX: +30 26820 51844

ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΠΛΕΚΤΩΝ

Ζυγούρης
ΠΛΕΚΤΑ ΑΠΟ ΤΟ 1971

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ Α' ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ:
Θράκης & Ρόδων 6, Αγία Παρασκευή,
τηλ./fax: 210 6524827
Β' ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ:
Μικράς Ασίας 10, Ιλίσσια, τηλ.: 210 7706775

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΔΕΡΜΑΤΙΝΩΝ
ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ

Δημήτρη Καραμπά

Σκοπέλου 2, Κυψέλη, 11361, τηλ. 210 8224131

Ξενοδοχείο Δρακόλιμνη
Τσεπέλοβο Ζαγορίου
Ιωάννινα, Τ.Κ. 44010
Τηλ.: 26530 81318
81312, 81150
Fax: 26530 81311
Κιν: 6944287939
mail: info@drakolimni.com
www.drakolimni.com

Ξενώνας
Σελήνη

Βίτσα Ζαγορίου

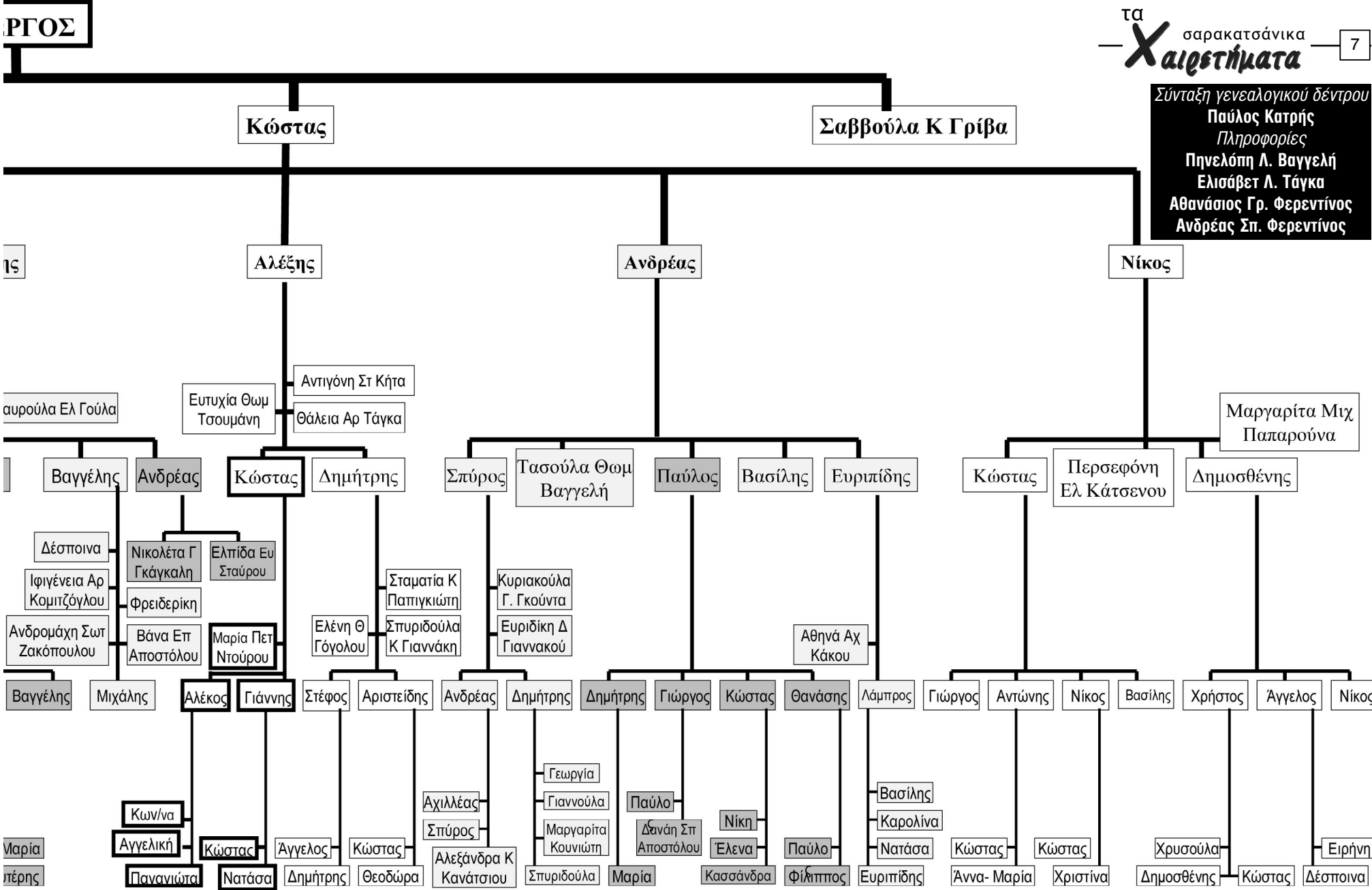
τηλ.: 2653 0 71350
Fax: 2653 0 71471
www.epirous.com/selini

PETROTEXNO
HOTEL

Παραδοσιακό Ξενοδοχείο
Τσεπέλοβο Ιωαννίνων

τηλ.: 2653081100, 6976 118263

Tradition & Love
in Tsepelovo



Η πρώτη αποκατάσταση των Φερεντιναίων και άλλων Σαρακατσάνων της Αιτωλοκαρνανίας

Στα προηγούμενα φύλλα παρουσιάσαμε έγγραφα από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους που αφορούν στον αγώνα που έκαναν και τις αντιξοές συνθήκες που συνάντησαν οι Σαρακατσάνοι της Φθιώτιδας για την αποκατάστασή τους τα πρώτα χρόνια μετά την απελευθέρωση της χώρας από τους Τούρκους. Παρουσιάζουμε σήμερα, με την ευκαιρία της σύνταξης τμήματος του γενεαλογικού δένδρου των Φερεντιναίων, έγγραφο του Επάρχου Ακαρνανίας του 1835 που αναφέρεται

στην αποκατάστασή τους στη Δερσοβά (Σπαρτοχώρι) Βονίτσης. Σημειώνουμε ότι εδώ οι Σαρακατσάνοι αναφέρονται ως «Βλαχοποιμένες». Σε επόμενο φύλλο θα σας παρουσιάσουμε περισσότερα και οθολογημένα στοιχεία για τον αγώνα των Σαρακατσάνων για αποκατάστασή τους. Οθολογώνεται ήδη η μετάφραση πολλών εγγράφων από το Οθωνικό Αρχείο του Υπουργείου Εσωτερικών τα οποία είναι στη Γαλλική γλώσσα:

Επιμέλεια: Πάυλος Κατρίης, Δημήτρης Τάγκας

Βασιλείον της Ελλάδος

Ο Έπαρχος Ακαρνανίας

Προς τους κυρίους Κώνσταν Φερεντίνον, Ιωάν. Παλούκη, Δημήτριον Μήντον, Κώσταν Καρμπάν και λοιπούς Βλαχοποιμένες, τους συνοικούντας εις το νεοσυσταθέν χωρίον Δερσοβά.

Κατά συνέχειαν της υπ' αριθ. 2506 διαταγής της Β. Νομαρχίας Ακαρνανίας και Αιτωλίας σας κοινοποιούμεν ότι η Α. Μ. δια της από 13/25 Απριλίου 1835 αποφάσεώς του ευαρεστήθη να εγκρίνει τον εις το νεοσυσταθέν χωρίον Δερσοβά συνοικισμόν σας και αποκατάστασίν σας με τας κάτωθι συμφωνίας

Αον. Συγχωρείτε εις τους Βλαχοποιμένους να αποκατασταθώσιν και συνοικισθώσιν εις το χωρίον Δερσοβά και Κρονονέρι.

Βον. Εκάστη οικογένεια από την γενεάν ταύτην των Βλαχοποιμένων, η οποία θέλη κτίση εν διαστήματι εξ μηνών από 1 Μαΐου οικίαν τινά εις αυτά τα μέρη ή αποθήκην εμπορικήν, λαμβάνει από το Δημόσιον έν στρέμμα γης, δια τούτον τον σκοπόν, δωρεάν.

Γον. Εκάστη τούτων των οικογενειών, θέλη λάβη προσέτι έν στρέμμα γης δια κήπον. Η τιμή των γαιών τούτων θέλει δοθεί μετέπειτα, οποταν θέλουν τεθή οι όροι και κανονισμοί περί της προικοδοτήσεως των ελληνικών οικογενειών.

Δον. Επί τη συμφωνία, ότι αι οικογένεια αύται θέλουν εκτελέσει τας άνω ειρημένας συμφωνίας και ορισμούς, θέλη παραχωρηθεί εις αυτάς τόση καλλιεργήσιμος γή, όσην ήθελον δυνήη να καλλιεργήσουν και δενδροφυτεύσουν, και η οποία δεν θέλη είναι αναγκαία εις τους παλαιούς κατοίκους. Από τας γαίαις ταύτας θέλουν πληρώσει τους παρά των υπαρχόντων Νόμων προσδιωρισμένους φόρους η δε οριστική διαμοίρασις των γαιών τούτων μεταξύ των παλαιών και νέων κατοίκων, θέλη γίνη οποταν εκτελεσθεί ο περί προικοδοτήσεως των ελληνικών οικογενειών Νόμος.

Η προσωρινή διανομή των γαιών τούτων δια 104 οικογενείας, έγινεν ήδη από τον Έπαρχον Ακαρνανίας και Β. Έφορον, παρόντων υμών και των καταμετρητών γης (γαιοδετών) κυρίους Ιωάνν. Γαβριλάκη και Αναγνώστου Αρνέου, κατοίκων της πόλεως Βονίτσης, και ελάβετε διακόσια οκτώ στρέματα γης δια την οικοδομήν των σπιτιών σας. Το δε χωρίον σας Δερσοβά και Κρονονέρι, θέλη έχη τα σύνορά των κατά το έκπαλαι, μέχρι της συστάσεως των Δήμων.

Φροντίζοντες όθεν εις την άνω προθεσμίαν να κτίσητε τας οικίας σας, θέλετε παρακαλή τον Θεόν περί της μακροβιότητος και στερεώσεως του Μ. Βασιλέως μας.

Ο Έπαρχος
Π. Μοναστηριώτης



Αριθ. 1681

συνδ. 1100

Ελ. Βονίτσης.

Ελ. 4ο Τμή. 1835.

Βασιλείον της Ελλάδος. 078/

Ε' Έπαρχος Ακαρνανίας.

Επεί ους κυρίους Κώνσταν Φερεντίνον, Ιωάν. Παλούκη, Δημήτριον Μήντον, Κώσταν Καρμπάν και λοιπούς Βλαχοποιμένους, τους συνοικούντας εις το νεοσυσταθέν χωρίον Δερσοβά.



Κατά συνέχειαν της υπ' αριθ. 2506 διαταγής της Β. Νομαρχίας Ακαρνανίας και Αιτωλίας σας κοινοποιούμεν ότι η Α. Μ. δια της από 13/25 Απριλίου 1835 αποφάσεώς του ευαρεστήθη να εγκρίνει τον εις το νεοσυσταθέν χωρίον Δερσοβά συνοικισμόν σας και αποκατάστασίν σας με τας κάτωθι συμφωνίας

Αον. Συγχωρείτε εις τους Βλαχοποιμένους να αποκατασταθώσιν και συνοικισθώσιν εις το χωρίον Δερσοβά και Κρονονέρι.

Βον. Εκάστη οικογένεια από την γενεάν ταύτην των Βλαχοποιμένων, η οποία θέλη κτίση εν διαστήματι εξ μηνών από 1 Μαΐου οικίαν τινά εις αυτά τα μέρη ή αποθήκην εμπορικήν, λαμβάνει από το Δημόσιον έν στρέμμα γης, δια τούτον τον σκοπόν, δωρεάν.

Γον. Εκάστη τούτων των οικογενειών, θέλη λάβη προσέτι έν στρέμμα γης δια κήπον. Η τιμή των γαιών τούτων θέλει δοθεί μετέπειτα, οποταν θέλουν τεθή οι όροι και κανονισμοί περί της προικοδοτήσεως των ελληνικών οικογενειών.

Δον. Επί τη συμφωνία, ότι αι οικογένεια αύται θέλουν εκτελέσει τας άνω ειρημένας συμφωνίας και ορισμούς, θέλη παραχωρηθεί εις αυτάς τόση καλλιεργήσιμος γή, όσην ήθελον δυνήη να καλλιεργήσουν και δενδροφυτεύσουν, και η οποία δεν θέλη είναι αναγκαία εις τους παλαιούς κατοίκους. Από τας γαίαις ταύτας θέλουν πληρώσει τους παρά των υπαρχόντων Νόμων προσδιωρισμένους φόρους η δε οριστική διαμοίρασις των γαιών τούτων μεταξύ των παλαιών και νέων κατοίκων, θέλη γίνη οποταν εκτελεσθεί ο περί προικοδοτήσεως των ελληνικών οικογενειών Νόμος.

Η προσωρινή διανομή των γαιών τούτων δια 104 οικογενείας, έγινεν ήδη από τον Έπαρχον Ακαρνανίας και Β. Έφορον, παρόντων υμών και των καταμετρητών γης (γαιοδετών) κυρίους Ιωάνν. Γαβριλάκη και Αναγνώστου Αρνέου, κατοίκων της πόλεως Βονίτσης, και ελάβετε διακόσια οκτώ στρέματα γης δια την οικοδομήν των σπιτιών σας. Το δε χωρίον σας Δερσοβά και Κρονονέρι, θέλη έχη τα σύνορά των κατά το έκπαλαι, μέχρι της συστάσεως των Δήμων.

Φροντίζοντες όθεν εις την άνω προθεσμίαν να κτίσητε τας οικίας σας, θέλετε παρακαλή τον Θεόν περί της μακροβιότητος και στερεώσεως του Μ. Βασιλέως μας.

Ο Έπαρχος
Π. Μοναστηριώτης

“Η ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑ, ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ”

συνέχεια από την 1η σελίδα

Μια κοινωνία με αυτάρκεια, αυτοτέλεια, ανεξαρτησία, που πορεύτηκε βασισμένη στην ενότητα, έτσι όπως τη στήριζαν τα κοινά στοιχεία γλώσσας, αίματος, ηθών και εθίμων, ένα εθιμικό δίκαιο, που ρύθμιζε την ισορροπία και φρουρούσε τις σχέσεις των μελών της αυστηρότερα από το επίσημο εκκλησιαστικό και αστικό. Βασισμένη ακόμη στην ορθόδοξη πίστη και τη βαθιά θρησκευτικότητα της, με τους παγανιστικούς προχριστιανικούς λατρευτικούς απόηκους, και ακόμη, στη φυλετική ενδογαμία, για τη διατήρηση της φυλετικής καθαρότητας, και με την προσωπική ζωή να ανήκει στο οικογενειακό σύνολο.

Όλες οι αξίες και οι δοξασίες των Σαρακατσάνων, ζυμωμένες σε ένα κράμα βρήκαν το εικαστικό τους αντίκρουσμα στην τέχνη τους, ποιμενική των αντρών και οικιακή των γυναικών, πολυσήμαντη συλλογική τέχνη για το συλλογικό συμφέρον, με «ανόθευτη οντότητα» αλλά και διακριτή επίδραση στη χωρική και την αστική τέχνη της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Μουσική, ποίηση, χορός, παραμύθια, διηγήσεις (τέχνες του λόγου και της έκφρασης), ξυλογλυπτική, υφαντική, κέντημα (τέχνες των χεριών), όλες με μορφές εμπνευσμένες κι επιβεβλημένες από την παράδοση και το ιδεολογικό της περιεχόμενο, υπάκουες σε κανόνες απλότητας και αυστηρότητας, με την τελειότητα ως απώτερη κι ανώτερη επιδίωξη στην απεικόνιση των συμβόλων τους, για τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα του ιδεολογικού και του μαγικοθρησκευτικού περιεχομένου τους, με τις έννοιες «ομορφιά, τεχνική τελειότητα και συμμερφωση» να συγχέονται και να συνυπάρχουν όχι σε πρωτοτυπίες αλλά σε παραλλαγές, και με νωτερισμούς ανεκτούς στο βαθμό που δεν μετέβαλαν τον καθιερωμένο τύπο.

Οι Σαρακατσάνοι, που δεν διακινδυνεύουν στο ελάχιστο ανατροπές της κοινωνικής ζωής τους, δεν νοθεύουν ούτε την τέχνη τους με αλλότρια, αφουγκράζονται, παρατηρούν, δοκιμάζουν και ενσωματώνουν νωτερισμούς, αλλά αργά - αργά κι αφού, προηγουμένως, τους περάσουν από δοκιμαστικά στάδια προσαρμογής.

Η Σαρακατσάνα

Σε αυτό το πλαίσιο κινήθηκε η ζωή της Σαρακατσάνας, αυστηρά ρυθμισμένη και προδιαγεγραμμένη. Μετά το γάμο κι ένα γαμήλιο τελετουργικό-έκφραση ενός «συμπαγούς και στερεού συνόλου από ισχυρά θεμελιωμένες πεποιθήσεις για τη διασφάλιση με κάθε τρόπο της επιβίωσης της οικογένειας κοινωνικά και βιολογικά», ενσωματώνεται στην οικογένεια του συζύγου της και απορροφάται από αυτόν -ακόμη και το όνομά της είναι του συζύγου της θηλυκοποιημένο-, με κύριο σκοπό της ύπαρξής της τη μητρότητα -επονείδιστη η ατεκνία, όχι αρεστή η θηλυγονία. Η ευτεκνία, η πολυτεκνία καθορίζουν και τους παραπέρα ρόλους της, με δικαιώματα και με υποχρεώσεις, στην οικογένεια, στη συγγένεια, στα διαβατήρια έθιμα, στην εργασία και την παραγωγή, στο δίκαιο, στη μαγεία, στη φύση, σε κάθε εκδήλωση του κτηνοτροφικού βίου.

Το πορτρέτο της Σαρακατσάνας, αυτοελεγχόμενης, πειθαρχημένης, σεμνής, σώφρονος, με φυσική δύναμη και ευρωστία παρά με εύθραυστη ομορφιά, μάς το παρουσίασαν αναλυτικά ο κ. Καπρινιώτης (στα Ιωάννινα, 18.3.09) και ο κ. Κατσαρός (Λάρισα, 16.5.09), σχολιάζοντας τα δημοσιεύματα των διαφόρων ενοτήτων του Ανθολόγιου που έχουμε



στα χέρια μας αλλά κι από προσωπικά τους βιώματα.

Η Ενδυμασία της Σαρακατσάνας

Από την πλευρά μου, στη συνέχεια, για να αξιοποιήσω τις παρατηρήσεις τους και να αναδείξω το αντίκρουσμά τους, θα σταθώ στην Τέταρτη Ενότητα του Βιβλίου, αφιερωμένη στην Ενδυμασία της Σαρακατσάνας, και, ακολουθώντας, θα σχολιάσω το Φωτογραφικό υλικό που πλαισιώνει την έκδοση, καθώς είναι αυτό που εξαιρετικά, νομίζω, υποστηρίζει την ενδυματολογική πληροφόρηση και αξιολόγηση, ώστε να δείξω τους αντικατοπτρισμούς των παραμέτρων της ζωής της Σαρακατσάνας στη φορεσιά της και τα ιδιαίτερα σημεία αυτής της φορεσιάς, στα οποία εστιάζουν τα κείμενα του Ανθολόγιου, όχι μόνο της ενότητας που αφιερώνεται στην Ενδυμασία αλλά και ορισμένα χωρία στις άλλες ενότητες.

Μιλώντας για τους Σαρακατσάνους αναφερόμαστε σε μια αντιπροσωπευτική παραδοσιακή κοινότητα.

Ο τρόπος του ενδύεσθαι δεν αποτελεί ξεχωριστό κομμάτι της παραδοσιακής κοινότητας, αλλά τη χαρακτηρίζει, τη σηματοδοτεί, αποτελεί το συμβολικό της σύστημα, το μεταβλητό στοιχείο του πολιτισμού της, που, όπως και η αρχιτεκτονική, αναδείχτηκε σε ορατό σύμβολο-δείκτη των αναγκών και των λειτουργιών της, σε κάθε επίπεδο, σε μια «εικαστική» διάλεκτο, ένα κείμενο σελίδων της πολιτιστικής ιστορίας της, ένα αποκρυστάλλωμα της πολιτισμικής συμπεριφοράς της.

Οι φορεσιές του παραδοσιακού κόσμου (αυτές που σήμερα χαρακτηρίζουμε παραδοσιακές, καθώς ανάγονται σε έναν παρελθόντα ιστορικό χρόνο, όχι ωστόσο απαραίτητα πολύ μακρινό μας), -και σε αυτές, βέβαια, εντάσσονται και οι σαρακατσάνικες-, αφενός, μάς γνωρίζουν τον υλικό πολιτισμό της κοινότητας, καθώς αποτελούν τη συνισταμένη πολλών όψεων κι εκφράσεων του (της τεχνολογίας της ένδυσης και των εργαλείων-μέσων της, κι ακόμη της βαφικής, της υφαντικής, της κεντητικής τέχνης, της κοσμηματοποιίας, της υποδηματοποιίας, των δερματοκατασκευών κ. ά.), αλλά ακόμη συμβολίζουν προς τα έξω την ταυτότητα της κοινότητας κι εκφράζουν τις πολλαπλές σχέσεις και τους δεσμούς των μελών της προς την κοινότητα και μέσα στην κοινότητα, αποτελούν, δηλαδή, με την ιδιοπροσωπία, την ιδιορρυθμία τους και τη μοναδικότητά τους, μια αφετηρία για

τη διερεύνηση των δομών της παραδοσιακής κοινότητας.

Στις μικρές κοινωνίες του παραδοσιακού αγροτικού κόσμου, η κοινότητα αποτελούσε το κέντρο. Το άτομο ενταγμένο σε αυτήν, δεν ήταν προσωπικά ελεύθερο να εκφράσει την ατομικότητά του στο ένδυμα. Αντίθετα, με αυτό όφειλε να δείχνει την υπακοή του στους άγραφους θεσμούς, που όριζαν τη ζωή της κοινότητας και την ξεχώριζαν από κάποια άλλη. Η φορεσιά δεν ήταν παρά ένα σύνολο από κανόνες, καταναγκασμούς, απαγορεύσεις, ανοχές, συλλογικά αποδεκτές, ήταν ένα είδος απτά και ορατά εκφρασμένου συλλογικού θεσμού.

Το φύλο, η ηλικία, η κοινωνική κατάσταση, το επάγγελμα, η καθημερινότητα κι οι γιορτές, οι επίσημες κοινωνικές-διαβατήριες ώρες γέννηση, ενηλικίωση, γάμος, θάνατος-, οι θρησκευτικές δοξασίες λειτουργούσαν στον παραδοσιακό κόσμο ως καθοριστικοί συντελεστές μιας ενιαίας ενδυματολογικής συμπεριφοράς των μελών της κοινότητας. Πολύ περισσότερο, στις απομονωμένες, γεωγραφικά και πολιτιστικά, αυτάρκεις, κλειστές κοινότητες (η σαρακατσάνικη αποτελεί ίσως κορυφαίο παράδειγμα), η ενδυμασία έμενε, για μεγάλες χρονικά διάρκειες, αυστηρά προσηλωμένη, σε όμοια σχήματα, κοινά για όλα τα μέλη, ενώ η έλλειψη υλικών που να μετατρέπονται σε ενδύματα χωρίς χρονοβόρα κι επίπονη διαδικασία, και η περιορισμένη τεχνολογία, αποθάρρυναν επίσης την ποικιλία. Μόνον όταν αυτοί οι δύο παράγοντες άρχισαν να εξασθενούν, η πολυμορφία και η αστικοποίηση των τοπικών ενδυμασιών προχώρησαν.

Σήμερα οι παραδοσιακές ενδυμασίες -μεταξύ αυτών και οι σαρακατσάνικες- δεν έχουν λειτουργικό χαρακτήρα. Στα νεότερα χρόνια, τους επιφυλάχθηκε ο ρόλος της διάσωσης της εθνικής ιδιορρυθμίας και ταυτότητας από το διεθνικό κομφορμισμό και ο ρόλος της διάκρισης από τους αλλοεθνείς. Θεωρήθηκαν οι εθνικές ενδυμασίες. Προσέλαβαν μουσειακό χαρακτήρα (αξιопαρατήρητο είναι, μάλιστα, και αντιφατικό, ότι, ενώ οι γυναίκες στην παραδοσιακή κοινωνία ήταν μάλλον συμπληρωματικές και υποτιμημένες, στα μουσεία οι γυναικείες φορεσιές αποτελούν το υπερτιμημένο επίκεντρο), αλλά κι όταν φοριούνται, αναπαράστημένες, «αναβιωμένες», καλοφρεμένες ή κάποτε παραποιημένες ή και κακοποιημένες, λειτουργούν ως κινητά, ως περιφερόμενα μουσεία, που παραπέμπουν σ' ένα σαφώς παρωχημένο ιστορικό χρόνο κι αποσκοπούν στην εκπλήρωση διαφόρων σκοπιμοτήτων (την ικανοποίηση συναισθηματικής ανάγκης, εορταστικές αναβιώσεις με εθνική σημασία, τουριστική επίδειξη κ.ά.).

Όλα όσα ανέφερα έχουν το απόλυτο αντίκρουσμά τους στη φορεσιά της Σαρακατσάνας.

Όλες οι πραγματικότητες, οι υλικοτεχνικές δυνατότητες, οι δομές, το αξιακό σύστημα, ο χαρακτήρας της παραδοσιακής σαρακατσάνικης κοινωνίας, αντικαθρεφτίζονται στις φορεσιές, στην «αρματωσιά», των γυναικών της, που, ανάλογα με τον τόπο της διαμονής τους, αποκρυσταλλώθηκε, με ορισμένες διαφοροποιήσεις-παραλλαγές, σε κατηγορίες: την ηπειρώτικη, τη στερεοελλαδίτικη, τη μοραϊτική, τη θεσσαλική, τη μακεδονική, τη θρακιώτικη, την πολιτική και τη σερβιάνικη, όλες φορεσιές βαριές, τραχιές, όπως και η τραχιά ζωή τους, από υφάσματα βαριά, μάλλινα, σκουρόχρωμα, έργα του «πιο απλοϊκού αργαλειού», του αργαλειού του εδάφους, «του λάκκου», επεξεργασμένα όλα με τα χέρια τους («οι Σαρα-

κατσάνοι δεν φόρεσαν ποτέ άλλο ξενικό ύφασμα»). «*Η πιο συνηθισμένη άλωστε εικόνα της Σαρακατσάνας*» -την βλέπουμε έτσι και σε πολλές φωτογραφίες που πλαισιώνουν την έκδοση, μέτρησα τουλάχιστον 15-, «*είναι να κρατά τη ρόκα της με το αριστερό χέρι, με την άσπρη τουλούπα του μαλλιού μπλεγμένη στο πλάτωμά της και με το δεξί χέρι να στριφογυρνά το αδράχτι μαζεύοντας την κλωστή που σιγά σιγά κλώθεται από την τουλούπα*».

Τα δημοσιεύματα της Τέταρτης ενότητας του Ανθολόγιου, εστιάζουν το καθένα τους σε ορισμένα ενδύματα ιδιαίτερα. Και σε άλλα κείμενα όμως του Ανθολόγιου



ου, όπως ήδη προανέφερα, γίνονται αναφορές στη φορεσιά, που δείχνουν τις μορφολογικές παραλλαγές της, την πρακτική-χρηστική λειτουργία της αλλά και το συμβολικό περιεχόμενό της.

Οι Σαρακατσάνες φορούν κατάσαρκα μάλλινη φανέλα, το κατασάρκι ή τη μαλλίνα, με πρόσθετα υφαντά ή πλεκτά διακοσμητικά μανίκια και μετά το λευκό βαμβακερό π'κάμ'σο, κοντό ως τα γόνατα στην Ήπειρο, μακρύ ως τον αστράγαλο στη Μακεδονία και Θράκη, φαρδομάνικο στην Ήπειρο και τη Θεσσαλία, Πελ/σο και Αττικοβοιωτία.

Πάνω στο πουκάμισο «χτίζεται» η υπόλοιπη φορεσιά.

Προσθέτουν την επιστήθια τραχηλιά, με ποικιλία στο σχήμα, στην κεντητή διακόσμηση και την ονοματολογία κατά περιοχή.

Στην τραχηλιά είναι αφιερωμένο στο Ανθολόγιο το κείμενο της Μαρίας Γιαννακού, όπου επισημαίνεται η μεγάλη σημασία που είχε «για το βάψιμο του υφάσματος η θέση του φεγγαριού», καθώς «πάντα προτιμούσαν τις μέρες που



«*πίανονταν*» το καινούργιο φεγγάρι, για να «*πίσει*» καλά το χρώμα», καθώς και το κυρίαρχο σχήμα του σταυρού στην κεντητή διακόσμηση και ότι «*ενώ, πολλά γεωμετρικά σχήματα κοσμούσαν τις τραχηλιές, το σχήμα του σταυρού δεν έλειπε από καμία*».

Στην πλινθεδένια, την «*τσακτωτή*» φούστα, το φουστάνι, όπως το έλεγαν, και τη διαδικασία της κατασκευής του, αναφέρεται η Μαρία Πολυμεροπούλου, που περιγράφει αναλυτικά τη διαδικασία του σχηματισμού των πτυχώσεων του πλισέ.

«*Το ύφασμα του φουστανιού ήταν λεπτό κρουστό από νήμα μάλλινο, το 'φίνο', πολύ λεπτογενεμένο, το υφάδι λίγο απαλότερο, το στημόνι λίγο πιο στριμμένο. Αφού υφαινόταν, δεν πήγαινε στο μαντάνι ούτε στη νεροτριβή. Το λέγανε 'κάλτσινο'. Ραβόταν όσα κομμάτια χρειαζόταν για να γίνει το φύλλο. Κάθε πιέτα θα σχηματιστεί και θα ραφτεί από πάνω ως κάτω. Δεκαπέντε-είκοσι πιέτες μαζί στερεώνονταν σε μια ενότητα. Ακολουθείται ο ίδιος τρόπος κι αφού τις φτιάξουν όλες, τις δένουν μαζί, με γερό άσπρο σχοινί, σε τρεις-τέσσερις μεριές. Βαφόταν έτσι ραμμένο με τη διαδικασία που έβαφαν τα 'γαλάζια', αλλά και με την προσθήκη μπακαμιού που του έδινε σχεδόν το μαύρο χρώμα, το αμετάβλητο. Μ' αυτή τη διαδικασία όχι μόνο βάφονταν αλλά σταθεροποιούνταν οι πιέτες. Όσα χρόνια και να φοριόταν η φούστα, ή να πλενόταν με καυτό νερό και με τον κόπανο, ο πλισές έμενε. Το τέντωνες κι αυτό μόλις το άφηνες επανερχόταν στην αρχική του μορφή*».

Κάνει και τη διάκριση η Πολυμεροπούλου:

«*Οι πτυχές της φούστας της Σαρακατσάνας της Αττικής, της Ρούμελης, της Θεσσαλίας, ήταν λεπτές. Στη Μακεδονία και περισσότερο στη Θράκη, ήταν πιο φαρδιές, όπως και στα υπόλοιπα Βαλκάνια*».

Η ποδιά δεν υφίσταται στην παλαιότερη φορεσιά στην Ήπειρο, ως μέρος της γιορτινής αρματωσιάς. Τη βλέπουμε όμως να χρησιμοποιείται ως συμπλήρωμα της σπιτικής καθημερινής φορεσιάς, αφότου εισερχόμαστε στη φάση της αστικοποίησης, λιγότερο προπολεμικά, σχεδόν γενικευμένα μεταπολεμικά.

Η ποδιά, πολυκεντημένη, φοριέται στη Στερεά και την Πελ/σο, με ομοιότητες μάλιστα, λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας, στο μετρητό κεντητό διάκοσμο.

Ιδιότυπες ως προς το σχήμα και τον κεντητό διάκοσμο, αποτέλεσμα ανεξάντλητης υπομονής κι ικανότητας των χειρών και ιδιότροπα φορεμένες, είναι οι ποδιές της Θράκης, οι «πανασούλες», που ξεπερνώντας τον πρακτικό χαρακτήρα -αν τον είχαν ποτέ- αποκτούν με το διάκοσμό τους ένα χαρακτήρα πολυσήμαντο, συμβολικό: σταυροί, μισά ή ακέρια φεγγάρια, φίδια, μοτίβα όπως αυτά που βρίσκουμε και στις κουλούρες, που προσφέρονται στην εκκλησία και τους γάμους, στα έργα ακόμη της ξυλογλυπτικής των ποιμένων (ρόκες και γκλίτσες), καλύπτουν χαμηλά τη γονιμική χώρα της γυναίκας.

Η Θρακιώτισσα Σαρακατσάνα με τη βελόνα της ιστορεί στο ύφασμα της ποδιάς της τον κόσμο, για να τον δεσμεύσει, να τον υποτάξει, να ωφεληθεί από τις μυστικές δυνάμεις του αλλά και να εξορκίσει τις μαγικές δυνάμεις του.

Ο Διονύσης Μαυρόγιαννης στο κείμενό του για τη «Γυναικεία ενδυμασία της Θράκης, Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας» εστιάζει στη βορειοελλαδίτικη ποδιά, επισημαίνει το κυρίαρχο μοτίβο του προστατευτικού σταυρού, καθώς και τα συμβολικά φεγγάρια και τους ήλιους («*να ζεστάνουν τους κάμπους και αυτοί να λουλουδίσουν και να καρπίσουν*»), και τα συνδυάζει με τα κεντημένα φεγγάρια στην καρπέτα, την

καπουλιά του αλόγου της νύφης, όπου μάλιστα μετράει 28 φεγγάρια, όσες και οι μέρες του κύκλου κάθε γυναίκας.

Την καλοχτυπημένη στη νεροτριβή και κεντημένη με καλοστριμμένο, λεπτό νήμα, από φινό αρνόμαλλο, θρακιώτικη σαρακατσάνικη ποδιά πραγματεύεται η κατεξοχήν μελετήτριά της, η Ελένη Φιλιππίδη, που σχολιάζει διεξοδικά τα κεντημένα σύμβολα -δείχνοντας και την παρουσία της προχριστιανικής μαγείας, σε αντιστοιχία όλα τους με τους μεγάλους σταθμούς της ζωής, τη γέννηση, το γάμο, τα μεγάλα γεγονότα, το θάνατο, τις μετακινήσεις των τσελιγκάτων, κι ακόμη τη μοναξιά, την κακοτυχία, κι αυτήν την καταφρόνια.

Η Σαρακατσάνα -κατά τη Φιλιππίδη- κεντάει αυτό που πιστεύει, που λατρεύει, που προσκυνάει, που φοβάται, που επικαλείται για αυτοάμυνα και ευδωχή οποιασδήποτε επιδίωξης. Κεντάει σύμβολα κυρίαρχα στη ζωή της, ταυτισμένα με τη ζωή της, που γίνονται γι' αυτήν δρώσες προστατευτικές δυνάμεις κι αναγνωριστικά σημεία της προσωπικής της ταυτότητας.

Για τις Σαρακατσάνες όλες οι ενέργειες και οι συγκρούσεις στο φυσικό περιβάλλον ξεκινούσαν από την επίδραση των καλών ή των κακών πνευμάτων. Ο ήλιος, το φεγγάρι, τα αστέρια, τα ζώα, τα φίδια, τα δέντρα, τα λουλούδια, έπαιρναν δυναμική και θαυματουργό υπόσταση. Επικρατέστερο όμως όλων σύμβολο ο σταυρός. Η ποδιά καταλήγει να αποτελεί έναν συνοπτικό κοινωνικό κώδικα, απλοποιημένο.

Η φορεσιά συμπληρώνεται με το **ζωστάρι**, στη Θεσσαλία, Στερεά και Πελοπόννησο, με διαφορές στο σχήμα, στα υλικά κατασκευής και τη διακόσμηση (δερμάτινο λουρί ή ζουνάρ' αντικατέστησε παλαιότερο υφαντό ζωνάρι), κι από μια ποικιλία από επενδύτες, **σεγκούνες, ταλαγάνια, κάπες ή κοντόκαπες, κοζόκια και κοντόσια** γιορτινά.

Φορούν ακόμη πλεκτά **τσουράπια** με μαυρόασπρα γεωμετρικά σχέδια, που δεν καλύπτουν τον ταρσό, ξεχωριστές πατούνες και κοντοτσούραπα. Ο Νίκος Κατσαρός κάνει λόγο για τις «*ευκνήμιδες Σαρακατσάνες*», με τα «*όμορφα καλύμματα της κνήμης του ποδιού*», από το γόνατο ως τον αστράγαλο, συμπληρωμένες με ξεχωριστές **πατούσες** για το πέλμα, τον ταρσό, τα δάχτυλα, τη φτέρνα, που τις συκνοάλλαζαν, καθώς φθείρονταν από την πολυχρησία, διασώζοντας άφθαρτη την περικνημίδα. Ήταν ντροπή για τις Σαρακατσάνες να είναι ξυπόλητες.

Ως υποδήματα παλαιότερα φορούσαν **τσαρούχια** με φούντα και αργότερα **χοντρά παπούτσια** του εμπορίου.

Στη Μακεδονία και τη Θράκη καλύπτουν το κεφάλι με τον **μποχό**, στις υπόλοιπες περιοχές με το **τεσσαράγκωνο μαντίλι** με τα «*φετερούδια*».

Το μαντήλι, τα τσαρούχια, τα κοσμήματα (**ασημολούζινα, κλειδωτάρια, μονά και διπλά κιουστέκια με τ' αλύσια**) είναι και τα μόνα αγοραστά τμήματα της σαρακατσάνικης φορεσιάς, η οποία στο σύνολό της πρώτιστα επιβεβαιώνει την προσήλωση στην αρχή της αιδούς και της σεμνότητας, ενώ ακυρώνει την αρχή της ερωτικής πρόκλησης.

«*Η αίσθηση της ντροπής*» -*παρατηρεί σε άλλη ενότητα του ανθολόγιου ο Κάμπελ (1964)*-, «*επιβάλλει τα ρούχα της ανύπαντρης κοπέλας να κρύβουν τη θηλυκότητά της... Τα μαλλιά είναι κρυμμένα κάτω από ένα μαύρο μαντήλι. Μια κοπέλα που εσκεμμένα ή τυχαία επιτρέπει να λύνεται συχνά το μαντήλι της αποκτά κακή φήμη. Η μόνη περίπτωση να φανούν τα μαλλιά των κοριτσιών είναι να τα αφήσουν μακριά και να τα πλέξουν κοτσίδες. Το μήκος των κοτσίδων αυτών οι οποίες συχνά επιμηκύνονται τεχνητά, αποτελεί ένδειξη περηφάνιας και ομορφιάς*». (σ. 47-48)

Σε άλλο σημείο παρατηρεί: «*Χοντρές, μαύρες χειροποίητες μπλούζες και πλεχτές μάλλινες ζακέτες κουμπώνονται μέχρι το λαιμό και καλύπτουν τα χέρια ως τους καρπούς. Το στήθος δεν ενισχύεται και το σχήμα της μπλούζας δεν επιτρέπει να δοθεί η παραμικρή αίσθηση προκλητικότητας. Η μαύρη μάλλινη φούστα φτάνει μέχρι τους αστραγάλους*...».

Θα ήθελα να παρατηρήσω ακόμη, ότι είναι χρήσιμα επίσης και για συγκρίσεις μεταξύ τους, τα κείμενα που παρουσιάζουν **δυο νυφιάτικες φορεσιές**, αφενός στα Ζαγόρια κι αφετέρου στη Φθιώτιδα (του Χρήστου Τσουμάνη και του Θωμά Καλοδήμου), καθώς επισημαίνουν σημεία που αξίζουν περαιτέρω διερεύνηση, όπως π.χ. η χρήση κόκκινου χειριδωτού φορέματος στην Ήπειρο, ως γαμήλιου, και ποδιάς τριανταφυλλίσιας με ξόμπλια, κατά τη μαρτυρία της θείας Τάσας Τάγκα, ή το άσπρο μεταξωτό μαντίλι στη Φθιώτιδα σε αντικατάσταση παλαιότερου κόκκινου φεσιού, χωρίς τεκμηρίωση όμως και κανένα χρονικό προσδιορισμό από τους συγγραφείς.

Ευελπιστώ στο εγγύς μέλλον η διδακτορική διατριβή που εκπονεί μεταπτυχιακή μας -Σαρακατσάνα μάλιστα- φοιτήτρια για τη σαρακατσάνικη ενδυμασία, καθώς και η από κοινού ενασχόλησή μας με το αρχείο της Αγγελικής Χατζημικαήλ για τους Σαρακατσάνους, που αυτόν τον καιρό δρομολογείται, να φωτίσει πολλές πτυχές και να δώσει απαντήσεις

Οι Φωτογραφίες

Από την άλλη πλευρά, το φωτογραφικό υλικό του Ανθολόγιου έρχεται ως ένα καλό, ένα πολύτιμο τεκμήριο, ως η επικύρωση της παρουσίας της Σαρακατσάνας στις εκδηλώσεις της οικογενειακής και συλλογικής ζωής της ομάδας, αλλά και ως βεβαίωση της ταυτότητας και της ενότητας της ομάδας γενικότερα.

Οι φωτογραφίες γενικά συντηρούν τα συστήματα των δομών της ομάδας, των αντιλήψεών της, των αξιών της, της αισθητικής της. Συντηρούν την ιστορική παρουσία της. Την ιστορική μνήμη της.

Οι φωτογραφίες που πλαισιώνουν και εμπλουτίζουν την παρούσα έκδοση, καλοδιαλεγμένες και με επεξηγηματικές λεζάντες, με πληροφορίες και χρονολογίες (όταν είναι γνωστές), -εδώ πρέπει να τονίσω ότι οι συντελεστές της έκδοσης αναζήτησαν επίμονα και επίπονα πληροφοριακό υλικό για την ταύτιση των εικονιζόμενων προσώπων-, αφενός, μάς προσφέρουν μια συναισθηματική αναδρομή στη βιωμένη πραγματικότητα του παρελθόντος της Σαρακατσάνας του προπολεμικού και μεταπολεμικού 20ού αιώνα, κι αφετέρου, μάς οδηγούν σε πολλαπλές αναγνώσεις του πολυσήμαντου περιεχομένου τους, αυτής της ορατής -αλλά και της αθέατης- πραγματικότητας της ζωής τους.

«*Ακίνητες στο χρόνο κι ανίκητες από το χρόνο*» οι Σαρακατσάνες, με τα απείριττα καθημερινά βαριά ενδύματά τους, στήνουν, «*χτίζουν*» οι ίδιες τις καλύβες τους, σκυμμένες, διπλωμένες στα δυο κουβαλάνε τον φρεσκοπλυμένο ρουχισμό τους, φορτωμένες με τις βαρέλες τους μεταφέρουν νερό, αρμέγουν τα πρόβατα, ψήνουν τα φαγητά τους στη γάστρα, ξαίνουν τα μαλλιά, γνέθουν με τις ρόκες τους, υφαίνουν στον αργαλειό της γούρνας, κεντάνε, αλλά και στολίζουν, λαμπροφορεμένες και βαρυφορτωμένες νύφες στο γάμο τους, σέρνουν το χορό στις ώρες της χαράς, μαυροντύνονται στο μοιρολόι.

Κι όταν ποζάρουν μετωπικά στο φακό, στέκονται συνήθως όρθιες, πολλές συγγενίσσες μαζί ή με τις πολυμελείς οικογένειές τους, -έχουμε πολλές πολυπρόσωπες φωτογραφίες στο Λεύκωμα,

σε στάση προσοχής, μάλλον αδέξιες, εκτός κι αν κρατούν αγκαλιά τα παιδιά τους ή -επιδέξια τότε- τη ρόκα τους, με σοβαρότητα, με επισημότητα, με σεβασμό, σχεδόν με μελαγχολία. Δεν βλέπουμε χαμογελαστά πρόσωπα ούτε καν των παιδιών τους -εξαιρέση μόνο κάποια δειλά χαμόγελα, γυναίκες συγκαταλημένες, «σιωπηλές μα συνάμα εύγλωττες», που παραδίνουν το είδωλό τους «*καθωσπρέπει*» στο σύνολο και την αθανασία.

Μας προσφέρουν έτσι λοιπόν οι φωτογραφίες και εξαιρετικά μαθήματα σαρακατσάνικης ενδυματολογίας, με τις πολλές παραλλαγές κατά τόπους, κατά ηλικία και κατά κοινωνική κατάσταση, κατά περίπτωση και χρήση, αλλά και κατά εποχές, δείχνοντάς μας ότι οι σαρακατσάνικες ενδυμασίες δεν λειτουργήσαν στο χρόνο **στατικές κι ανάλλαχτες** αλλά ότι δειλά δειλά ανοίγουν, λίγο πριν από το μεγάλο πόλεμο, ένα λεπτό διάλογο με το αστικό ξενόφερτο στοιχείο, ώσπου, αργοπορημένα (κι ενώ ήδη από το 19ο αιώνα, σε άλλους ελληνικούς τόπους -με άλλη ιστορική διαδρομή- τα ευρωπαϊκά έχουν ήδη υιοθετηθεί από τους αγροτικούς πληθυσμούς), μόλις στις μεταπολεμικές δεκαετίες και με αμνηχανία, αποφασίζουν να συνυπάρχουν μαζί του.

Το «ενδυματολογικό σύστημα» της ομάδας, αυτόνοτο κι αποκλειστικό, δύσκολα παραδίνεται στη γοητεία του καινούργιου. Μεταπολεμικά πάντως οι αλλαγές επιταχύνονται. Μπορούμε να τις διακρίνουμε σε πολλές φωτογραφίες.

Οι πολυπρόσωπες εξάλλου φωτογραφίες βεβαιώνουν ότι, η ανδρική φορεσιά χάνει το χαρακτήρα της νωρίτερα από τη γυναικεία, οι άνδρες φορούν τα «ευρωπαϊκά», που αντικαθρεφτίζουν την επαγγελματική τους δραστηριοποίηση και έξω πλέον από το πλαίσιο της νομαδικής ζωής.

Στέκομαι τέλος και στη φωτογραφία της σ. 164 του βιβλίου, που μας παραδίδει μια ευρωπαϊκά λευκοντυμένη νύφη «της τελευταίας μόδας», τη Χρύσω Ντέτσικα, στη Λάμαρη της Πρέβεζας, το 1966, με το λευκό διάδημα, την αγοραστή ανθοδέσμη, τα μυτερά υποδήματα



επίσης «της τελευταίας μόδας», καθάλα πάνω στο αλόγο της, το καλυμμένο με χειροποίητο υφαντό, να επιβεβαιώνει την έλευση των νέων αντιλήψεων και να δείχνει τον τρόπο με τον οποίο ο παραδοσιακός πολιτισμός ενσωματώνει τα καινούρια στοιχεία, τη μεταβατική περίοδο που τα υλικά τεκμήρια -η ένδυση πρώτη από όλα- σηματοδοτούν.

συνέχεια στη σελίδα 11

Ο Ρατσισμός των Ζαγορισίων προς τους Σαρακατσάνους στο Σκαμνέλι

συνέχεια από το προηγούμενο

του Παναγιώτη Μπαλατσού
Λέκτορα Πανεπιστημίου Göteborg

- Στο Σκαμνέλι γινόταν τα χρόνια εκείνα το καλύτερο ίσως πανηγύρι στο Ζαγόρι, 26 Ιουλίου, Αγίας Παρασκευής, ημερομηνία που γίνεται και σήμερα. Κρατούσε τρεις μέρες συν το βράδυ της παραμονής, με το καλύτερο τοπικό μουσικό συγκρότημα, "τα Τακούτσια" στην πιο μεγάλη τους ακμή. Τελετάρχες του πανηγυριού ήταν μια επιτροπή από ζαγορίσιους προύχοντες του χωριού, με κύριο καθήκον ποιοι και με ποια σειρά θα χορεύουν. Η επιτροπή λοιπόν αυτή κανόνιζε τη σειρά χορού, αλλά αγνοούσε πλήρως τους σαρακατσάνους. Οι "βλάχοι" μπορούσαν να χορεύουν μόνο τις ώρες που δεν ενδιαφερόταν κανένας ζαγορίσιος να χορέψει. Στις ώρες αιχμής του πανηγυριού, από το απόγευμα που άρχιζε τότε, μέχρι τις δύο περίπου τη νύχτα, δεν υπήρχε περίπτωση να δοθεί σειρά για χορό σε σαρακατσάνο. Αφού λειτούργησε αρκετές φορές μ' αυτό τον τρόπο, είχε φτάσει πλέον ο κόμπος στο χτένι για τους πιο μερακλήδες και πιο θαρραλέους σαρακατσάνους, οι οποίοι δικαίως ήθελαν να χορέψουν σε ώρα αιχμής και αυτοί. Ένας από αυτούς θυμάμαι πήγε μπροστά στο χορό και απλώς ενημέρωσε την επιτροπή ως εξής: **"Εγώ θα χορέψω τώρα"**, με έμφαση στο εγώ, και ο λόγος του βέβαια έγινε πράξη. Σε πανηγύρι άλλης χρονιάς, άλλος μερακλής δικός μας, παρά τις εκ του μακρόθεν διαμαρτυρίες της θορυβημένης επιτροπής, δεν άνοιξε καθόλου διάλογο μαζί τους. Τους έκανε απλώς νόημα με το χέρι να κάνουν πιο πέρα, όπερ και εγένετο. Με το πέραςμα δε των χρόνων περιστατικά σαν αυτά γίνονταν όλο και πιο συχνά και το πανηγύρι κατά τους ζαγορίσιους "κινδύνευε". Η επιτροπή όμως βρήκε την εξής λύση. Χώρισε το συγκρότημα σε δύο, με ένα κλαρίνο, ένα ντέφι και έναν ακόμη από το συγκρότημα για τους "βλάχους", στο μικρό μέρος της πλατείας προς την εκκλησία, και το υπόλοιπο συγκρότημα με τους τέσσερις καλύτερους οργανοπαίχτες στο μεγάλο μέρος της πλατείας, για τους ζαγορίσιους. Μεγαφωνικές συσκευές δεν υπήρχαν τότε και το ένα συγκρότημα δεν ενοχλούσε πολύ το άλλο, οπότε, δε θυμάμαι για πόσα χρόνια, είχαμε ταυτόχρονα δύο πανηγύρια στο Σκαμνέλι, στην ίδια πλατεία. Σταμάτησαν μόνο και έγιναν πάλι ένα, όταν το όλον θέαμα γινόταν όλο και πιο γελοίο.

Ο χώρος όμως στον οποίο εκδηλώθηκε με τον πλέον ωμό τρόπο ο ρατσισμός προς τους σαρακατσάνους είναι δυστυχώς ο ιερός χώρος του σχολείου, ο χώρος που, όποιες και αν ήταν οι συνθήκες της εποχής εκείνης, θα έπρεπε να μείνει έξω από αυτό το μίσος των ζαγορισίων προς τους σαρακατσάνους.

Ο δάσκαλος, της περιόδου αυτής και όχι μόνο, αείμνηστος πλέον, ήταν ζαγορίσιος Σκαμνελιώτης, από αρχοντική ζαγορίσια οικογένεια, κλασικός εκφραστής και φανατικός υπερασπιστής της ζαγορίσιας παράδοσης. Κατά τη γνώμη μου, αυτός ήταν ο βασικός λόγος που τον έκανε να βλέπει και αυτός τους σαρακατσάνους ως απειλή για τον πολιτισμό τον οποίο επρέσβευε. Η στάση του αυτή εν πάση περιπτώσει εκδηλώθηκε εις βάρος των σαρακατσανόπουλων μαθητών του, δυστυχώς και εντός του σχολείου, ποικιλοτρόπως. Ως σαρακατσανόπουλα δε εμείς βλέπαμε αμέσως τις χωρίς ενδοιασμούς διακρίσεις εις βάρος μας στο σχολείο, γιατί είχαμε και

ως μέτρο σύγκρισης τους δασκάλους που είχαμε στα χειμαδιά, οι οποίοι κατά κανόνα, σύμφωνα με όσα γνωρίζω αλλά και όσα ο ίδιος έζησα, μας αντιμετώπιζαν όπως και τους ντόπιους συμμαθητές μας, χωρίς αισθητές τουλάχιστον διακρίσεις. Αναφέρω και εδώ ορισμένες περιπτώσεις ωμού ρατσισμού, τις οποίες ζήσαμε στο Δημοτικό Σκαμνελίου, στο διάστημα των 2½ περίπου μηνών που φοιτούσαμε σ' αυτό κάθε θερινή περίοδο, 1½ περίπου μήνα στην αρχή του σχ. έτους το φθινόπωρο, πριν φύγουμε για τα χειμαδιά, και ένα μήνα, Μάιο-Ιούνιο, στο τέλος του σχ. έτους, όταν επιστρέφαμε από τα χειμαδιά.

- Στο σχολείο λοιπόν ο δάσκαλός μας όχι μόνο δεν απέτρεπε, ως όφειλε, τους ζαγορίσιους συμμαθητές μας να μας αποκαλούν "βλαχάκια" και "σκατόβλαχους", αναλόγως, αλλά και ίδιος συχνά με τον ίδιο τρόπο μας αποκαλούσε. Στους μεν συμπεριφερόταν ως πραγματικός δάσκαλος της εποχής εκείνης, στους δε λίαν επιεικώς κάθε άλλο, όπως θα φανεί και στη συνέχεια.

- Η βαθμολογία των ενδεικτικών και απολυτηρίων που παίρναμε τότε, ήταν εμφανώς είτε ευνοϊκή προς τους ντόπιους συμμαθητές μας, είτε άδικη προς τα σαρακατσανόπουλα. Αυτό μπορεί να το διαπιστώσει κανείς και σήμερα, αν κάπου υπάρχουν τα αρχεία του από πολλών ετών κλειστού σχολείου. Αναφέρομαι εδώ αναγκαστικά στον εαυτό μου για συγκεκριμένο παράδειγμα. Προσωπικά λοιπόν, στα χειμαδιά ήμουν από τους καλύτερους μαθητές στην τάξη μου και άκουγα πολλά "μπράβο" από τους δασκάλους μου. Στο Σκαμνέλι δεν θυμάμαι να εισέπραξα κανένα "μπράβο" από το μοναδικό μας δάσκαλο, ούτε τον θυμάμαι να ασχολήθηκε κάποια φορά ειδικά με μένα στην τάξη. Οι βαθμοί δε που έπαιρνα στο τέλος της χρονιάς ήταν εφταράκια και ένα έξαράκι, ενώ ζαγορίσιοι συμμαθητές μου, σαφώς κατώτεροι στις επιδόσεις τους, έπαιρναν τον ίδιο ή και μεγαλύτερο βαθμό. Η μόνη φορά που θυμάμαι το δασκαλό μου να έχει ασχοληθεί αποκλειστικά με μένα είναι η εξής: Την εβδομάδα αμέσως μετά το τέλος του διδακτικού έτους, ο δάσκαλος έκανε φροντιστηριακά μαθήματα στους απόφοιτους, για να τους προετοιμάσει για τις εισαγωγικές εξετάσεις στο Γυμνάσιο. Στην περίπτωση μου, σαρακατσανανάκι ήμουν μόνο εγώ, ενώ όλοι οι άλλοι συνυποψήφιοι ήταν ζαγορίσιοι. Κατά την κλίση ενός ρήματος που μου είπε να κάνω ο δάσκαλος σε ένα από τα μαθήματα της προετοιμασίας αυτής, έκανα ένα λάθος! Γέλασαν οι συνυποψήφιοι ζαγορίσιοι, γιατί προφανώς το λάθος το έκανα κατά τη γνώμη τους, επειδή ήμουν βλάχος. Ιδού όμως πόσο παιδαγωγικά με αντιμετώπισε ο ζαγορίσιος δάσκαλός μου. Κοιτούσε θυμάμαι προς τα παράθυρα και γελώντας εκφώνησε εκ βαθέων την προσφιλή προσφώνηση των ζαγορισίων, **"σκατόβλαχε"** (όπως ακριβώς το διαβάζετε), και μετά ήρθε να με βοηθήσει να μάθω το ρήμα...

- Τα χρόνια επίσης εκείνα λειτουργούσαν στα σχολεία συσσίτια, στα οποία μαγειρεύαν γάλα σκόνη, σκονόγαλο το λέγαμε, και το μοίραζαν στους μαθητές δωρεάν μαζί με ολλανδέζικο κίτρινο τυρί, αργότερα δε μαγειρεύαν και μπλιγούρι, το οποίο όμως οι της ηλικίας μου και παλιότεροι δεν προλά-

βαμε. Στα χειμαδιά θυμάμαι, επειδή δεν μας άρεσε ούτε το γάλα ούτε το τυρί, μας έπαιρναν οι δάσκαλοι, εμένα και τα ξαδέρφια μου, με το ζόρι να το φάμε. Ιδού τι γινόταν στο Σκαμνέλι, όταν τέλη Μαΐου ανεβαίναμε στα βουνά. Το συσσίτιο ήταν μόνο για τα ζαγορίσια! Την ώρα του συσιτίου "τα βλαχάκια" με εντολή του δασκάλου έπρεπε να πάνε πιο πέρα στην αυλή! Έτσι περιμέναμε στην άκρη μέχρι να τελειώσουν το φαγητό τους οι εκλεκτοί μαθητές του δασκάλου μας και των ζαγορισίων. Και όλα αυτά, θέλω να τονίσω, στο σχολείο.

- Τα ζαγοροχώρια που είχαν στα όριά τους μεγάλες δασικές εκτάσεις, όπως και το Σκαμνέλι, εισέπρατταν τα χρόνια εκείνα και για δυο-τρεις δεκαετίες, πολλά έσοδα από την εκμετάλλευση των δασών αυτών. Οι κοινότητες Σκαμνελίου και περικύρων ήταν από τις πιο πλούσιες του νομού και όχι μόνο. Μία αξιέπαινη κατ' αρχήν επένδυση των εσόδων του που έκανε το κοινοτικό συμβούλιο Σκαμνελίου ήταν η αγορά όλων των βιβλίων και της γραφικής ύλης που χρειαζόνταν οι μαθητές του Δημοτικού, και η διανομή τους σ' αυτούς δωρεάν. Γνωρίζουμε δε ότι η δωρεάν διανομή βιβλίων από την πολιτεία σε όλους τους μαθητές άρχισε πολύ αργότερα. Τότε τα βιβλία και ό,τι άλλο χρειαζόταν για το σχολείο, το αγοράζαμε. Οι μαθητές του Δημοτικού μας σχολείου στην αρχή του σχ. έτους κυμαίνονταν μεταξύ των 50-60, από τους οποίους οι μισοί περίπου ήταν ζαγορίσιοι και οι άλλοι μισοί "βλαχάκια".

Ιδού λοιπόν τι διέπραττε και πώς εις βάρος εξάκρονων, εφτάκρονων... δωδεκάκρονων παιδιών ο δάσκαλός τους, σε αगाστή συνεργασία με το ζαγορίσιο κοινοτικό συμβούλιο. Αγόραζαν βιβλία και γραφική ύλη μόνο για τους ζαγορίσιους μαθητές και η διανομή γινόταν περί τα μέσα Οκτωβρίου, όταν τα μισά, ίσως και τα περισσότερα "βλαχάκια" είχαν ήδη φύγει για τα χειμαδιά! Η διανομή γινόταν μέσα στο σχολείο εν ώρα μαθημάτων. Εκεί λοιπόν μοίραζε ο δάσκαλός μας, στους ζαγορίσιους μόνο συμμαθητές μας, όλα τα βιβλία: αναγνωστικά, αριθμητικές, ιστορίες, γεωγραφίες... όλα καινούρια, τετράδια παντός είδους, αντιγραφής, αριθμητικής κλπ., στυλούς, μολύβια, σβήστρες, ξύστρες και ό,τι άλλο χρειαζόταν στο σχολείο και υπήρχε στην αγορά της εποχής εκείνης. Εικόνες ανεξίτηλες, όταν μάλιστα αυτές αποτυπώνονται στη μνήμη παιδιών σχολικής ηλικίας, μέσα στο σχολείο, με πρωταγωνιστή το δάσκαλο, το "φύλακα άγγελό" τους. Όλη αυτή η διαδικασία της διανομής κρατούσε ώρες και εμείς τα υπόλοιπα "βλαχάκια" την παρακολουθούσαμε άναυδα καθηλωμένα στα θρανία μας μέχρι να τελειώσει. Η εξήγηση δε που μας έδινε ο δάσκαλός μας για την αχαρκτήριστη αυτή ρατσιστική διάκριση ήταν η εξής: "Τα παιδιά που μένουν εδώ είναι αποκλεισμένα το χειμώνα και δεν βρίσκουν να αγοράσουν, ενώ εσείς βρίσκετε εκεί που πηγαίνετε!". Στα χειμαδιά όμως που ξεχειμάζαμε, ξεχειμάζε και μία ζαγορίσια οικογένεια κτηνοτρόφων που είχε τρία παιδιά, με τα οποία πηγαίναμε, τα ξαδέρφια μου κι εγώ, μαζί στο ίδιο σχολείο. Σ' αυτά μοίραζε κανονικότητα όλα τα βιβλία ο δάσκαλος, αν και δεν ήταν "αποκλεισμένα το χειμώνα". Επίσης θυμάμαι επάνω σε ένα θρανίο έβαζε τα βιβλία κλπ. για ένα ζαγορίσιο μαθητή που ποτέ δε φοίτησε στο Σκαμνέλι, αλλά στα

Γιάννενα. Είχε θείο όμως στο κοινοτικό συμβούλιο. Επίσης ένας σαρακατσάνος είχε γηροκομήσει και κληρονομήσει γι' αυτό κάποια περιουσιακά στοιχεία στο Σκαμνέλι. Είχε προφανώς κατά το δάσκαλο και αυτός δικαιώματα ζαγορίσιου! Έβαζε λοιπόν και γι' αυτού του σαρακατσάνου το παιδί βιβλία στην άκρη, αλλά δεν ξέρω πώς του τα έστελνε, γιατί ήδη ήταν στα χειμαδιά.

Δεν ξέρω επίσης αν είχε την εντύπωση ότι μας ξεγελούσε ο δάσκαλός μας με αυτά που μας έλεγε. Εμείς πάντως βλέπαμε την αδικία που ξετυλίγονταν μπροστά μας, πέρα για πέρα, και δεν μας ξέφευγε τίποτα. Θα αναρωτηθεί κάποιος τι έκαναν οι γονείς μας μπροστά σ' αυτό το συν τοις άλλοις παιδαγωγικό έγκλημα. Όμως **"ποιος άδειαζι να μας τηράξ(ει)!"**. Αμφιβάλλω αν έπαιρναν είδηση τι γινόταν στο σχολείο σχετικά με το θέμα αυτό ή και με άλλα θέματα. Άλλωστε τα σχολεία τότε ήταν αυτοκρατορίες των δασκάλων.

Πώς αλλάζουν όμως οι καιροί! Πρόσφατα σχετικά, αρχές Αυγούστου του 2008, απόφοιτοι του Γυμνασίου Τσεπελόβου οργάνωσαν εκδήλωση στην αίθουσα της Εθνικής Εστίας στο Τσεπέλοβο, κατά την οποία βράβευσαν, έστω και μετά θάνατον, τους πρωτεργάτες ίδρυσης του Γυμνασίου, το οποίο όντως βοήθησε, όπως προανέφερα, να στραφούν μαζικά στα γράμματα τα παιδιά της περιοχής, σαρακατσανόπουλα και μη, να αναδειχτούν μεταξύ αυτών αργότερα πολλοί επιστήμονες κλπ. Ένας λοιπόν από τους βραβευθέντες ήταν και ο Δάσκαλος του Σκαμνελίου. Αξιοσημείωτο είναι ότι η εκδήλωση αυτή οργανώθηκε με πρωτοβουλία σαρακατσάνων αποφοιτησάντων, με κύριο μάλιστα οργανωτή σαρακατσάνο από το Σκαμνέλι, πρώην μαθητή του εν λόγω δασκάλου. Επίσης στην εκδήλωση αυτή, σαρακατσάνος, πρώην μαθητής του, ήταν και ο παρουσιαστής της σχετικής με το θέμα συμβολής του βραβευθέντος δασκάλου. Αντίθετα οι "πολιτισμένοι" ζαγορίσιοι συγχωριανοί του, τον πολιτισμό, τις παραδόσεις και τα πιστεύω των οποίων τόσο πιστά υπηρέτησε σε όλη του τη ζωή, τον αγνόησαν μάλλον παντελώς. "...απέσβετο (γαρ) και λάλον ύδωρ".

Τελειώνοντας θέλω να επισημάνω ότι και σε άλλα "πολιτισμένα" ζαγοροχώρια αντιμετώπισαν οι σαρακατσάνοι τα χρόνια εκείνα ανάλογο μεσαιωνικού τύπου ρατσισμό και απ' όσο γνωρίζω, ποτέ δεν αντέδρασαν εκδικητικά. Έχω ακούσει επί παραδείγματι ότι στη Λάιστα, όπως ίσως και σε άλλα χωριά, το κοινοτικό συμβούλιο αποφάσισε να μην πουλήσει κανένας σπίτι σε σαρακατσάνους και να μην τους επιτρέψουν να εγκατασταθούν μέσα στο χωριό. Αυτά όμως μπορούν να τα γράψουν καλύτερα οι γνωρίζοντες από πρώτο χέρι τα καθέκαστα. Εγώ κλείνω λέγοντας ότι σήμερα στην Ελλάδα, αλλά και στην Ευρώπη, όπου έχω ζήσει αρκετά χρόνια, κυκλοφορούν αλλόφυλοι και αλλόθρησκοι από κάθε άκρη της γης. Καμία σχέση δεν έχει ο τυχόν ρατσισμός που ενίοτε αναφέρεται ότι συναντάνε οι άνθρωποι αυτοί στη χώρα μας ή αλλού, με το ρατσισμό που συνάντησαν οι σαρακατσάνοι στο Ζαγόρι. Το ρατσισμό εν πάση περιπτώσει που αντιμετώπισαμε εμείς στο Σκαμνέλι από ομόφυλους και ομόθρησκους "πολιτισμένους" ζαγορίσιους, δε νομίζω να τον έχει ζήσει άλλη κοινωνική ομάδα στη χώρα μας, παρά μόνο ίσως σε περιόδους μεσαίωνας.

Παρουσίαση βιβλίου «Η Σαρακατσάνα, Εικόνα και Λόγος»

Στις 18 Δεκεμβρίου 2009, πραγματοποιήθηκε στη Λαμία εκδήλωση για την παρουσίαση του βιβλίου της Αδελφότητας «Η Σαρακατσάνα, Εικόνα και Λόγος».

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε από τους παρακάτω φορείς:

Σύνδεσμος Σαρακατσαναίων Ν. Φθιώτιδας «Ο Κατσαντώνης», Αδελφότης των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου, Εξωραϊστικός-Εκπολιτιστικός Σύλλογος Γυναίκων Λαμίας, Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Λαμίας, Γενικά Αρχεία του Κράτους - Αρχεία Ν. Φθιώτιδας.

Το βιβλίο παρουσίασαν ο Γιώργος Καπρινιώτης, Φιλόλογος - επίτιμος Σχολικός Σύμβουλος, και η επιστημονική συνεργάτης της έκδοσης, Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμνηλάκη, διευθύντρια του Κέντρου Έρευνας και Λογογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, η οποία, δυστυχώς λόγω ασθένειας, δεν παρέστη, αλλά την παρουσίαση που είχε ετοιμάσει ανέγνωσε ο συνεργάτης της κ. Πάλλης Γεώργιος, αρχαιολόγος, υπεύθυνος της Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λαμίας.

Παρευρέθησαν εκπρόσωποι φορέων, συλλόγων και αρχών της Λαμίας, καθώς και αρκετοί Σαρακατσαναίοι και Λαμιώτες.

Ο Πρόεδρος της Αδελφότητας Δημήτρης Κάτσης, εκπροσώπωντας και τους λοιπούς οργανωτές, καλωσόρισε τους προσκεκλημένους και τους παρουσιάστες και τόνισε, μεταξύ άλλων:

«Το βιβλίο αυτό εκδόθηκε με την οικο-

νομική χορηγία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών στην οποία προΐστατο η νυν βουλευτής Επικρατείας, κυρία Ευγενία Τσουμάνη-Σπέντζα, την οποία ευχαριστούμε δημόσια, και σήμερα.

Επίσης, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε και τους επιστήμονες που συνέβαλαν στην έκδοση.

Παράλληλα, πρέπει να αναφέρω ότι η σημερινή παρουσίαση είναι η τέταρτη, αφού έχουν προηγηθεί παρουσιάσεις στην Αθήνα, στα Γιάννενα και στη Λάρισα.

Εκδώσαμε αυτό το βιβλίο, για να αποδώσουμε φόρο τιμής στη Σαρακατσάνα γυναίκα, μάνα, σύζυγο, αδελφή και κόρη της προηγούμενης γενιάς.

Πρόκειται για ένα ελάχιστο φόρο τιμής σε μια γυναίκα με τεράστια συμβολή στη σαρακατσάνικη οικογένεια και κοινωνία.

Οι λόγοι που μας ώθησαν στην έκδοση αυτού του βιβλίου είναι πάρα πολλοί. Θα αρκεστώ στην αναφορά των σημαντικότερων για να μην μακρηγορήσω.

Καταρχήν, για να προβάλλουμε, μέσα από τις φωτογραφίες που περιέχονται σ' αυτό, ένα κομμάτι της πολιτισμικής μας ταυτότητας και κληρονομιάς.

Δεύτερος λόγος ήταν να αναγνωρίσουμε έμπρακτα τη συμβολή όσων κατέθεσαν, μέσα από τις σελίδες του, τη βιωματική τους εμπειρία, καθώς και των συγγραφέων που ασχολήθηκαν ή καταπιάστηκαν, με τους Σαρακατσάνους και

ιδιαίτερα με το ρόλο της γυναίκας σ' αυτή την κοινωνία.

Τρίτος και σημαντικότερος λόγος ήταν να τιμήσουμε, όσο είναι δυνατόν, τη Σαρακατσάνα για τη συμβολή της στην επί αιώνες πορεία μας στον τόπο και στο χρόνο.

Εμείς οι Σαρακατσαναίοι της πρώτης μετανομαδικής γενιάς χρωστάμε πολλή στις Σαρακατσάνες μάνες και αδελφές και όσο περνάει ο καιρός και παρατηρούμε πιο ψυχραίμα τα γεγονότα, τη θέση και το ρόλο της γυναίκας και συγκρίνουμε το τότε και το τώρα, αισθανόμαστε όλο και πιο βαρύ το χρέος μας απέναντί τους.

Η έκδοση του βιβλίου-θεωήματος αυτού δεν ξεπληρώνει σε τίποτε αυτό το χρέος, δείχνει, όμως, ότι εμείς το αναγνωρίζουμε και έτσι το παραδίνουμε ακόμα μεγαλύτερο ως παρακαταθήκη στα παιδιά μας τα οποία ευελπιστώ ότι θα το εκτιμήσουν κι αυτά ανάλογα, ως απόγονοι πλῆθον των Σαρακατσαναίων.»

Η εκδήλωση έκλεισε με σαρακατσάνικα τραγούδια από τα παιδιά του χορευτικού της Αδελφότητας που είχαν μεταβεί γ' αυτό στη Λαμία και απέσπασαν τις καλύτερες εντυπώσεις των παρευρισκομένων.

Την εκδήλωση συντόνισαν η Ελένη Μακρή-Θεοδώρου, Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης Λαμίας και Αντινομάρχης Φθιώτιδος από τις αρχές του 2010, και η Σοφία Βακιρτζιδέλη, Διευθύντρια της Γ.Α.Κ. της Λαμίας.

Εύθυμες ιστορίες:

Θα σας αναφέρω ένα σύντομο μπουραπά για να ευθυμίσουμε λίγο.

Η γιαγιά και το μέλι

Είχε πεθάνει ο γέροντας και η γιαγιά έμεινε με το μικρότερο παιδί της όπως συνηθίζονταν. Αφού πέρασε αρκετός καιρός από το χαμό του γέροντα και η μεγάλη στενοχώρια για όλους είχε περάσει, ο γυιός θα πήγαινε στο παζάρι να ψωνίσει και να κάνει και κάποιες δουλειές που ήθελε. Για να πειράξει τη γιαγιά της λέει χαριτολογώντας. «Μάνα σήμερα θα κατεβώ στο παζάρι, τι θέλεις να σου φέρω, έναν τενεκέ μέλι για να τρως ή έναν γέροντα νάχεις συντροφιά». Και η γιαγιά χωρίς δεύτερη σκέψη απαντά «Ούι μωρέ παιδάκι μ', με τι δοντάκια να το φάω ιγώ του μέλι».

Η σύζυγος του τσέλιγκα

Πολλά έχουν γραφτεί και περοσσότερα έχουν ειπωθεί σε συζητήσεις για τη συμπεριφορά των τσελιγκάδων έναντι των υπολοίπων στανιτών κατά την εποχή των τσελιγκάτων. Άλλα από αυτά ήταν υπερβολικά, άλλα πλησίαζαν την πραγματικότητα και με μια κουβέντα είχαν να κάνουν με το χαρακτήρα του κάθε τσέλιγκα. Η συμπεριφορά όμως όλων των τσελιγκάδων απέναντι στις συζύγους τους ήταν η ίδια με των υπολοίπων σαρακατσαναίων. Λίγο σκληρή, λίγο αυταρχική αλλά όπως πιστεύω προσποιητή. Με άλλα λόγια θεωρώ ότι η σκληράδα που επιδείκνυαν δεν ήταν αυθόρμητη, απλώς θεωρούσαν ότι με το να φέρονται δυναμικά στις γυναίκες τους και να μην τους αναγνωρίζουν φανερά δικαιώματα, αποδείκνυαν στους τρίτους ότι είναι άντρες και δεν τους κάνει η γυναίκα τους ό,τι θέλει.

Θα περιγράψω λοιπόν σήμερα ένα περιστατικό που αναφέρεται σε ανθρώπους που γνώρισα και που συνέβη πριν ογδόντα περίπου χρόνια το οποίο δείχνει ότι δεν υπήρχε διαφοροποίηση της συμπεριφοράς του τσέλιγκα ακόμη και για μέλη της οικογένειάς του και ιδιαίτερα για τη σύζυγό του.

Ο συγκεκριμένος τσέλιγκας λοιπόν που εκείνη την εποχή ειδικά ήταν πολύ σπουδαίος και τον υπολήπτονταν όλοι, ακόμη και οι αρχές του τόπου, περίμενε το πέμπτο παιδί του και επειδή είχε ήδη τέσσερα αγόρια, υποσχέθηκε ένα μεγάλο τιμπούσι εάν το νεογέννητο ήταν κορίτσι. Ήταν τέλος Οκτωβρίου και η σπάνη είχε ξεκινήσει για τα χειμαδιά. Με το ξεκίνημα της σπάνης για τα χειμαδιά συνέβη το χαρμόσυνο γεγονός, γέννησε η γυναίκα του τσέλιγκα και πράγματι έκανε κορίτσι. Ο τσέλιγκας καταχάρηκε και βέβαια κράτησε την υπόσχεσή του και έκανε το τιμπούσι. Το γλέντι έγινε στην Κόνιτσα και ήταν εκεί όλες οι αρχές του τόπου και πολλοί φίλοι του τσέλιγκα. Δημιουργήθηκε δε τόσο μεγάλος θόρυβος από το γλέντι, που για μέρες συζητιόταν στα γύρω χωριά. Φυσικά η σπάνη συνέχιζε το δρόμο της και μαζί και η γυναίκα του τσέλιγκα φορτωμένη με το μωρό. Κάπου στο δρόμο κάθισε να ξεποστάσει και έπιασε κουβέντα με μια χωρική περαστική. Κουβέντα στην κουβέντα η χωρική ανέφερε το γεγονός που περιέγραψα καλωτυχίζοντας την γυναίκα του τσέλιγκα η οποία ...ποιος ξέρει σε τι κρεβάτι θα κοιμάται και σε τι τραπέζι θα τρώει!!!

Η γυναίκα του τσέλιγκα δεν μίλησε. Κούνησε μόνο το κεφάλι σε ένδειξη συμφωνίας, κατάπιε την πίκρα της και συνέχισε το δρόμο της.

Ναπολέων Α. Βαγγελιάς

“Η ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑ, ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ”

συνέχεια από την 9η σελίδα

Ευχαριστώ θερμά την Αδελφότητα των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου για την ευγενική πρόσκληση να συμμετάσχω στην παρουσίαση του βιβλίου, και ιδιαίτερα τους κ. κ. Παύλο Κατρή, Δημήτριο Κάτση, Βασίλη Σαλή και Δημήτριο Τάγκα για την άριστη συνεργασία κατά την προετοιμασία της παρουσίασης.

Το κείμενο της παρουσίασης δημοσιεύεται εδώ όπως ακριβώς διαβάστηκε. Η προφορική παρουσίαση πλαισιώθηκε με προβολή φωτογραφικού υλικού από το Ανθολόγιο, την οποία υποστήριξαν η κ. Ευαγγελία Γερογιάννη (Ιωάννινα) και η κ. Νάγια Δαλακούρα (Λάρισα), πτυχιακές φοιτήτριες του Μεταπτυχιακού Προγράμματος « Ιστορία-Λαϊκός Πολιτισμός» του Παν/μίου Ιωαννίνων.

Βιβλιογραφία (ενδεικτική)

- Αραβαντινός Παναγιώτης, *Χρονογραφία της Ηπείρου*, Αθήνα 1856.
- Αρσενίου Λάζαρος, *Τα τσελιγκάτα των Σαρακατσάνων και των Βλάχων*, εκδ. Έλλα, Λάρισα 2005.
- Βαγιακάκος Δικαίος, «Τοπωνύμια-Ανθρωπωνύμια», Αθηνά, 67 (1963-64), σ. 242-245.
- Βαρβούνης Μανόλης, «Σύμβολα και συμβολισμοί στις ελληνικές παραδοσιακές ενδυμασίες», Αρχαιολογία και Τέχνες, 84 (2002), σ. 37- 42.
- Γαρούφας Δημήτρης, *Οι Σαρακατσάνοι ομογενείς μας στη Βουλγαρία και την περιοχή των Σκοπίων*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1992.

- Γαρούφας Δημήτρης, *Σαρακατσάνικη παράδοση. Η κληρονομιά μιας πανάρχαιας φυλής*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998.
- Δαλκαβούκης, Βασίλης. *Η πένα και η γκλίτσα*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 2005.
- Έξαρχος Γιώργης. *Οι Σαρακατσάνοι. Τόμος Α΄*, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 2005.
- Ζυγογιάννης Νικόλαος, «Σαρακατσαναίοι της Φθιώτιδας», Φθιωτικά Χρονικά (2002), σ. 35-48.
- Καββαδίας Γεώργιος. *Σαρακατσάνοι. Μια ελληνική ποιμενική κοινωνία*, εκδ. Λούση Μπρατζιώτη, Αθήνα 1991.
- Κατσαρός Νίκος, *Οι αρχαιοελληνικές ρίζες του Σαρακατσάνικου λόγου*, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1995.
- Κατσαρός Νίκος, *Σαρακατσαναίοι, Συρράκο και Σακαρέτσι*, εκδ. Σπανίδη, Ξάνθη 2007.
- Κατσουλάκος Θεόδωρος, «Οι Σαρακατσάνοι του Ταΰγετου», Πρακτικά Α΄ Τοπικού Συνεδρίου Λακωνικών Σπουδών, Αθήνα 2002, σ. 231-344.
- Κουρεμένος Κώστας. *Σαρακατσαναίοι*. εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1984.
- Λαμνάτος Βασίλειος. *Η ζωή στα χειμαδιά*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 1973.
- Μακρής Ευριπίδης. *Ζωή και παράδοση των Σαρακατσαναίων*, Ιωάννινα 1990.
- Μάτσας Νέστορας. *Στέγη από ουρανό. Σαρακατσάνικο οδοιπορικό*, εκδ. Ελευθερουδάκης, Αθήνα 2007.
- Μαυρόγιαννης Διονύσης. *Οι Σαρακατσάνοι της Θράκης, της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας*. Τόμος 1, 2, 3, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα 1998.
- Μαχά-Μπισούμη Νάντια, «Η φορεσιά της Σαρακατσάνας», εφ. Καθημερινή (Κυριακή, 14 Μαΐου 2000).

- Μποτός Ιωάννης. *Οι Σαρακατσαναίοι*, Αθήνα 1982.
- Παπαντωνίου Ιωάννα, «Η Σαρακατσάνικη φορεσιά», *Ζυγός*, 51 (1982) σ. 49-58, 66.
- Πουλιανός Άρης. *Σαρακατσάνοι - Ο αρχαιότερος λαός της Ευρώπης*, Αθήνα 1993.
- Τσαούσης Βασίλης, «Σαρακατσάνικες φορεσιές», *Ενδυματολογικά*, 1 (2000) 234-238.
- Τσαούσης Βασίλης, *Σαρακατσάνοι, οι σταυραετοί της Πίνδου*, Λαογραφικό Μουσείο Σαρακατσάνων, Σέρρες 2006.
- Τσαούσης Βασίλης, *Λεύκωμα Σαρακατσάνων*, Λαογραφικό Μουσείο Σαρακατσάνων, Σέρρες 2007.
- Φιλίππιδη Ελένη, *Η σαρακατσάνικη ποδιά της Θράκης*, Μουσείο Μπενάκη-Εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1994.
- Φιλίππιδη Ελένη, «Η λατρευτική αφετηρία της θρακιώτικης σαρακατσάνικης ποδιάς», στο Πρακτικά Α΄ Συμποσίου Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού χώρου, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Θεσσαλονίκη 1975, σ 263-267.
- Χατζημιχάλη Αγγελική, *Σαρακατσάνοι, Τόμος 1*, Ίδρυμα Αγγελικής Χατζημιχάλη, (Αθήνα 2007).
- Campbell J. K., *Honour, Family and Patronage: A Study of Social Institutions and Moral Values in a Greek Mountain Community*, Oxford University Press, New York και Oxford 1976.
- Carsten Hoeg. *Οι Σαρακατσάνοι, μια ελληνική νομαδική φυλή*, Αδελφότητα Σαρακατσαναίων Ηπείρου, Ιωάννινα 2006.
- Wace, J. B. and Thompson M. *Οι νομάδες των Βαλκανίων*, εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1989.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ
 ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ
 ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

ΕΤΗΣΙΟΣ ΧΟΡΟΣ
 06.03.2010

ΚΕΝΤΡΟ
 ΚΤΗΜΑ ΤΣΟΥΜΑΝΗ
 Αίθουσα «Διόνυσος»
 20° χλμ Ε.Ο.
 Πρεβέζης - Ιωαννίνων

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ
 ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Ο Σύλλογος Σαρακατσαναίων Ν. Πρεβέζης σας προσκαλεί να τιμήσετε με την παρουσία σας τον ετήσιο χορό που διοργανώνει το Σάββατο 6 Μαρτίου 2010 στο κτήμα Τσουμάνη - αίθουσα «Διόνυσος» (20° χλμ Ε.Ο. Πρεβέζας - Ιωαννίνων).

Ώρα προσέλευσης 21:00

Αδελφότης Εν Αθήναις Σαρακατσαναίων



Ο χορός

Πραγματοποιήθηκε στις 30 Γενάρη, στην αίθουσα ΑΡΜΟΝΙΑ του Ξενοδοχείου NOVOTEL, στην Αθήνα, ο ετήσιος χορός της Αδελφότητας.

Ο χορός αυτός έχει καθιερωθεί ως ετήσιο χειμερινό αντάμωμα των Σαρακατσαναίων στην Αθήνα, καθώς συμμετέχουν Σαρακατσαναίοι από Φθιώτιδα, Βοιωτία, Αττική, Β. Πελοπόννησο ακόμα και από Αιτωλοακαρνανία. Συναντιούνται για λίγες ώρες, να δει ο ένας τον άλλον, να κουβε-

ντιάσουν και να γθεντήσουν ξεχνώντας τα προβλήματα της καθημερινότητας.

Ο φετινός χορός, σύμφωνα με τις απόψεις όσων συμμετείχαν και οι οποίοι το γέντησαν και το χάρηκαν, ήταν από τους καλύτερους, αν όχι ο καλύτερος, από όσους έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στην Αθήνα.

Αυτό οφείλεται στις φιλότιμες προσπάθειες που κατέβαλαν τα μέλη του Δ.Σ. για την άρτια προετοιμασία και οργάνωση, την επιλογή του χώρου (άνετος και εύκολα προσβάσιμος), την ορχήστρα και την εμφάνιση του χορευτικού.

Για την καλύτερη οργάνωση της εκδήλωσης,



ΧΟΡΗΓΟΙ ΛΑΧΕΙΟΦΟΡΟΥ

Α. Διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχεία- Ξενώνες

- **"ΜΠΕΛΟΗ"**, Βίτσα Ζαγορίου
Νταχρής Αλέκος τηλ: 2653071571
- **"ΣΕΛΗΝΗ"**, Βίτσα Ζαγορίου
Καραγιάννης Δημήτρ. 2653071350
- **"ΝΙΚΟΣ ΧΟΤΕΛ"**
Κανάλη Πρέβεζας 2682051457
- **"ΞΕΝΩΝΑΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑ"** Κουκούλη Ζαγορίου
Κατσάρος Περικλής 6932 641888
- **"ΞΕΝΩΝ Ν. ΤΣΟΥΜΑΝΗ"** Πάπιγκο - 2653 0 41893
- **ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ "ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"**
Πέρδικα Θεσπρωτίας - Αφοί Τάγκα 2665 0 91520
- **ΞΕΝΩΝΑΣ "ΡΑΔΙΟ"**,
Σκαμνέλι Ζαγορίου Τσέπη Ιουλία 2653081300
- **ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ "ΔΡΑΚΟΛΙΜΝΗ"**
Τσεπέλοβο Αφοί Αθανασούλη 2653081318
- **ΞΕΝΩΝΑΣ "ΚΑΔΙ"**
Τσεπέλοβο Βαγγελής Ιωάννης 2653081360
- **ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ "ΠΕΤΡΟΤΕΧΝΟ"**
Τσεπέλοβο ΑΦΟΙ ΚΩΣΤΑ 2653081100

Β.Διάφορα Είδη

- ΖΥΓΟΥΡΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
- ΜΥΡΙΟΥΝΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ
- ΚΑΡΑΜΠΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
- ΚΑΛΛΗΣ ΣΠΥΡ. Ο.Ε.
- ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
- ΚΕΡΑΜΑΡΗΣ ΣΠΥΡΟΣ
- ΡΗΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

οι παρευρισκόμενοι οδηγούνταν στα προκαθορισμένα τραπέζια τους σύμφωνα με τις δηλώσεις και κρατήσεις που είχαν κάνει. Στη διάρκεια του χορού, υπήρχε σειρά που τηρήθηκε με σεβασμό από όλους και ήταν καθοριστική στο να γθεντήσουν και να χορέψουν όλοι με τις παρέες τους.

Τα περισσότερα μέλη της ορχήστρας ήταν Σαρακατσαναίοι. Τα δύο κληρίκα, Αιέξανδρος Π. Τσουμάνης και Νίκος Χ. Γατσέλης, και οι τραγουδιστές, Νίκος Γιαννακός, Χρήστος Γατσέλης και Γιώτα Γρίβα.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η παραπάνω τραγουδιστρια εμφανίστηκε αφιλοκερδώς, προς τιμήν της, για λίγες ώρες γιατί οι υποχρεώσεις της δεν επέτρεψαν μεγαλύτερη παραμονή.

Το χορευτικό μας, που με την άψογη εμφάνισή του απέσπασε άριστες εντυπώσεις, αποτελείται στο σύνολό του από Σαρακατσαναίους φοιτητές και φοιτήτριες.

Στη διάρκεια του χορού βραβεύτηκαν οι πρωτοετείς φοιτητές και φοιτήτριες των ΑΕΙ και ΤΕΙ, παιδιά των μελών της Αδελφότητας. Στην εκδήλωση δόθηκε επίσης συμβολικό δώρο στην όμορφη Μις Ελλάς 2009 Άλκη-



ΜΙΚΡΟΚΕΙΜΕΝΑ **Τ' άλογο, τ' άλογο...** του Θ. Γ. Γόγολου

Ορεσίβιος μια ζωή, μαθημένος απ' άλλα βουνά ψηλότερα

Τι γύρευα στα νησιά και στα πέλαγα...

Κι όμως ήταν ωραίο το απομεσήμερο ψηλά στον Αίνο, στην Πηγή.

Κάτω ερωτική η θάλασσα με το βαθύ γαλάζιο της

Σαν την μπλε ποδιά των συμμαθητριών μου με το άσπρο γιακαδάκι.

Αίφνης ακούγονται χαρούμενες φωνές από δίπλα:

«Τ' άλογα, τ' άλογα!» και, παραληρώντας σχεδόν,

«Εκατό φορές καρδακούσα να τα δω, αλλά εις μάτην, και σήμερα τι τύχη ήταν αυτή...!».

Μια αγέλη άλογα να τρέχουν ανέμελα ανεμίζοντας τις χაίτες τους

Στη μικρή κοιλάδα κοντά στην Πηγή.

Ήταν τα αδέσποτα άλογα της Κεφαλονιάς.

Ελεύθερα από την εποχή των πειρατών, έχουν να λένε οι ντόπιοι,

Και τυχερός στη ζωή του όποιος τ' αντικρίσει

Τι να πρωτοπιστέψει κανείς; Κάθε τόπος και ζακόνι.

Οι άνθρωποι τρέφονται με τους μύθους...

Τότε ήταν που ξέκοψε απ' το κοπάδι κι ήρθε αργά καταπάνω μου.

Χλμίντρισε ήσυχα και παραπονεμένα

Κοιτάζοντάς με επίμονα.

Δuo μάτια μελαγχολικά σαν τα νοτισμένα τζάμια του φθινόπωρου.

Ώσπου μίκρυνα, έγινα δώδεκα χρονών αγόρι.

Ήταν ο Γρίβας μας.

Γονάτισε ευλαβικά σχεδόν και με πήρε στη ράχη του

Σηκώθηκε κι ανέμισε τη χαίτη του και, Πήγασος ή περισσότερι,

Πέταξε πάνω απ' τα νησιά και τα πέλαγα και σφηνώθηκε

Στα ανθηρά στέγνα του Γράμμου, στα γνώριμα λημέρια μας.

Παίξαμε με την ψυχή μας σε λιβάδια χλοερά

Σε δάση και σε ρεματιές. Η μόνη άδολη και άχραντη ελευθερία.

Έφυγε όπως ήρθε κι έγινε ο κόσμος όλος

Δuo μαύρα μάτια

Μελαγχολικά.

στη Ανυφαντή, κόρη της Σαρακατσάνας Χριστίνας Θεοκάρη-Ανυφαντή από την Θεσπρωτία.

Τέλος, για την επιτυχία του χορού ξεχωριστή συμβολή είχαν και οι δωροθέτες της λαχειοφόρου αγοράς που με τις προσφορές τους συνέβαλαν στο να καθυφθούν τα έξοδα του χορού και τους οποίους ευχαριστούμε θερμά.

Από πλευράς επισήμων προσκεκλημένων, παραβρέθηκαν οι Βουλευτές Δημ Τσουμάνης, Χρ. Κατσούρας, Αθαν. Οικονόμου, ο Πρόεδρος της Πανεπιστημιακής Συνομοσπονδίας Συλλόγων Ελλήνων Κων Αθεξίου και μέλη ΔΣ καθώς και εκπρόσωποι πολιτιστικών συλλόγων, Σαρακατσαναίων και μη.

"Συμμετοχή στην πίτα του Ηπειρώτη"

Το χορευτικό μας συμμετείχε στην εκδήλωση της Πανεπιστημιακής Συνομοσπονδίας στο Σ.Ε.Φ. στις 7 Φεβρουαρίου 2010

Το χορευτικό μας:

Σπύρος Τσουμάνης
Βάγια Ζάγκα
Αγγελική Γιαννακού
Γιώργος Καραλής
Σπύρος Καρβούνης
Μιχάλης Κάτσινος
Αντώνης Μαραμπότης
Βιβή Παν. Τσουμάνη
Γεωργία Γιαννακού
Γιώργος Γιαννακός
Κώστας Λαδιάς

Γωγώ Παν. Τσουμάνη
Θωμάς Τζουμερκιώτης
Ελισάβετ Τάγκα
Ευαγγελία Γιαννακούλη
Χριστίνα Γόγολου
Νίκη Γιαννακού
Θεοδώρα Καραλή
Παντελής Γιαννάκης
Ξένια Ν.Ζήγου
Χριστίνα Π. Τσουμάνη
Γιάννης Αθ. Γιαννακός
Γιάννης Θεοχ. Γιαννακός
Λεωνίδας Κεχαγιάς

